

පාලි-සිංහල සාහිත්‍යයෙන්
මේඝය සහ කාලිදාසකතා
මේඝදූත බණ්ඩකාව්‍යවධානී ව
සංස්කෘත සාහිත්‍ය කවුළුවෙන්
මේඝ සංකල්පවලෝකනය

ජ්‍යෙෂ්ඨ මහාචාර්ය සමන් වන්ද්‍ර රණසිංහ

Abstract

The term ‘Mēghā’ (cloud) is used exclusively in the three languages of Sanskrit, Pāli, and Sinhala to refer to the concept of rainclouds. For instance, words such as ‘Varivāha,’ ‘Jaladharā,’ ‘Ambubhṛt,’ ‘Thōyada,’ and ‘Payodharā’ can be considered. According to lexical sources relevant to these languages, the definition of ‘Mēghā’ is provided along with a set of technical terms. The creative works impregnated with the concept of ‘Mēghā’ are prominent in these three languages. In the field of musicology, ‘Mēghā’ also appears as a rāga. The religious expression of the ‘Mēghā’ concept is encountered in Pāli literature. Within the Tripitaka literature, ‘Mēghā’ has been frequently used as a religious conceptual term. In both Sinhala and Sanskrit literature, the concept of ‘Mēghā’ has been largely associated with aesthetic expressions. The usage of ‘Mēghā’ and its technical terms in these languages appears to be highly metaphorical. Whilst Sinhala poet directs attention towards

the birds, in the context of Sinhala Sandēśa poetry, Sanskrit poet's greater focus was directed towards the concept of the cloud. The Sinhala poetic concept of 'Mēghā' can be seen in classical Sinhala literature, Colombo literature, modern poetry, and lyrics, often symbolizing clouds which are not necessarily related to rain. In this case, the Vēdik understanding of the 'Mēghā' concept is largely influenced by the R̥gveda. In Sanskrit literature, the most notable expression of the 'Mēghā' concept is found in Kālidāsa's *Meghādūta* (Cloud Messenger). The humanized representation of the cloud in this work is often discussed in detail. *Meghādūta* can also be identified as a precursor to the genre of *dūta-kāvya* (messenger poetry). The concept of 'Mēghā' transcends specific geographical, temporal, and linguistic boundaries, making it a timeless concept. Scholars continue to explore further research avenues regarding this concept.

Keywords: *Dūtakāvya, Megha, Kālidāsa, Meghadūta, R̥gveda*

හැඳින්වීම

සෘග්වේද - යජුර්වේද - සාමවේද - අථර්වවේද යන චතුස්සංහිතා යනු අතීත භාරතීයයන්ගේ දොන සංවිතය යි. සෘග්වේද සංහිතාවේ දෘශ්‍යමාන පර්ජන්‍ය යනු දේවත්වාරෝපිත මේඝය යි. පාලි භාෂා සාහිත්‍යය ද ආගමික දෘෂ්ටි කෝණයෙන් මේඝය භාවිතයට ගනියි. සිංහල භාෂා සාහිත්‍යයික ප්‍රවණතාව වන්නේ සෞන්දර්යාත්මක දෘෂ්ටියෙන් මේඝය අවලෝකනය කිරීම යි. මේ අතර මේඝ සංකල්පය පිළිබඳ සංස්කෘත සාහිත්‍යාගත උපරි ප්‍රකාශනය වශයෙන් අපට හඳුනා ගැනීමට ලැබෙන්නේ කාලිදාසයන්ගේ මේඝදූතය යි.

මේඝ යනු සංස්කෘත, පාලි සහ සිංහල යන භාෂා ත්‍රයේ ම වැසිවලාකුළු උදෙසා භාවිත වන්නකි. 'මේහනි සිඤ්චනි ය:'¹ යන ශබ්දකල්පාදර්මාගත විග්‍රහ වාක්‍යයට අනුව දිය වැක්කිරීම, දියෙන් තෙමීම සිදුකරන්නේ යමක් ද යමෙක් ද ඒ මේඝය යි. තත් කෝශ

1. ශබ්දකල්පදුර්ම: තෘතීය කාණ්ඩය; රාජා රාධා කාන්තදේව, කල්කටා, 1886, 776 පිටුව.

ග්‍රන්ථය ශබ්දරත්නාවලී, රත්නමාලා, ත්‍රිකාණ්ඩශේෂ, අමරකෝශ ආදී කෝශ ග්‍රන්ථ ආශ්‍රයෙන් වාරිවාහ, ධාරාධර, ජලධර, ජලද, වාරිද, අම්බුහාත්, ජලමුච්ච, පයෝධර, අම්භෝධර, නීරද, අම්බුද, තෝයද, අම්බුවාහ, වාරිමසී ආදී කොට ඇති, මේඝය උදෙසා භාවිත කැරෙන වචන සමුදායක් අප අබිමුච්ච තබයි. වලාහක, ජම්බුත, ශ්වේතනීල, ධූමයෝනී, මුදිර, වයෝමධූම, ඝනාඝන, වායුදාරු, නභස්වර, කන්දර, ගගනධිවජ, නභෝගජ, ගදාමිඛර යන වචන භාවිත කොට ඇත්තේ ජලය නොදරන වලාකුළු හැදින්වීම සඳහා ය. මේඝය හෙවත් වැහි වලාකුළු උදෙසා භාවිත සෑම නමක් සමග ම ජලාර්ථවාචී වාරි, ධාරා, ජල, අම්බු, පයස්, තෝය ආදී වචන යොදා තිබීමෙන් පැහැදිලි වන්නේ එය යි.²

කාලිදාස කවියා තුළ වැහිවලාකුළු උදෙසා පමණක් මේඝ යන්න භාවිත කළ යුතු බව සහ වැසි නොවස්වන වලාකුළු උදෙසා ඒ නම භාවිත කළ නොහැකි ය යන අවබෝධය විය. ඔහුගේ මේඝදූතය වලාහකදූතය, වායුදාරුදූතය, නභස්වරදූතය බඳු නමක් නොලබන්නේ එහෙයිනි. මේ අතර ශබ්දකල්පදූතය මේඝප්‍රතිබද්ධ පද්‍ය රාශියක් විවිධ සංස්කෘත මූලාශ්‍රයන්ගෙන් උපුටා දක්වයි. එහි එක පද්‍යයක බහුරූපවත් වූ සෝර ස්වරූප ඇති ගොරබිරම් හඬ ඇති වැහිවලාකුළු අහස් ගැබ පිරවූ බව සඳහන් ය.³ තවත් පද්‍යයක මහා ඕඝයක් මෙන් මේඝය වර්ෂණය කරමින් සෝර වූ අයහපත් වූ සියලු ගිනි නසන බව කියැවෙයි.

“තතස්තේ ජලදා වර්ෂං වර්ෂන්තීහ මහොඝවත් - සුසෝරමශීවං සර්වං නාශයන්ති ච පාවකම්”⁴

අග්නිය නැසුණු කල්හි වසර සියගණනක් පුරා රැස්වුණු මහාජලපරිශ්‍රවය කරණ කොට ගෙන ජලය ම සම්භවය කොට ඇති වලාකුළු ය, මහපොළොව මත පැතිර යන්නේ.⁵ වැසි වලාකුළේ මෙහෙවර වන්නේ සියලු ජීවීන්ගේ හිතසුව පිණිස හාත්පස හැසිරීම යි. ‘සර්වභූතහිතාර්ථාය...වර්ෂති’⁶ යන වචන රැගත් පද්‍යයේ සමුදයාර්ථය

2. එම.
3. එම.
4. එම.
5. එම.
6. එම.

වන්නේ එය යි. වැසි වලාකුළෙහි උත්පත්තිය අග්නිජා, බ්‍රහ්මජා සහ පක්ෂජා වශයෙන් ත්‍රිවිධාකාර ය.⁷ එම මූලාශ්‍රයට අනුව වලාකුළු ගින්නෙන් ද බ්‍රහ්මගෙන් ද පක්ෂයෙන් ද වෙන වෙන ම හට ගනියි. වලාකුළු, ජලය ඒ ඒ තැන්වලට ප්‍රදානය කරමින් ඒ ජලය රඳවා ගන්නා ස්ථානය අනුව විවිධ ස්වරූප ගත්වයි. නදියකට වැටෙන ජලය නදී ස්වරූපය ද වැවකට වැටෙන ජලය වැවේ ස්වරූපය ද ගන්නා පරිද්දෙනි. ‘අනේකරූපසංස්ථානා: සුරයන්ති මහීං ජලෝ:’⁸ යන කාව්‍යෝක්තියේ අර්ථය එය යි.

සංගීතශාස්ත්‍ර දෘෂ්ටිකෝණයෙන් බලන කල ද මේසයට සුවිශේෂ ස්ථානයක් හිමි වෙයි. මේසරාග යනු ප්‍රචලිත රාගයකි. ‘ෂඩ්‍රාගාන්තරගතරාගවිශේෂ:’ යනුවෙන් ප්‍රකාශිත රාග අතරට එය ද අයත් ය. හෙරවී, වසන්ත, නට, නාරායණ, ශ්‍රීරාග සහ මේසරාජ් යනු එහි සඳහන් ෂඩ්‍රාග යි. ‘බ්‍රහ්මණෝ මස්තකාන් නිර්ගත:’ යන පාඨයෙන් කියැවෙන පරිදි මේ ෂඩ්‍රාග පැමිණ ඇත්තේ බ්‍රහ්මමස්තකයෙනි. එසේ ම මෙම රාග අහසින් උපන් බවත් වැසි වසින රාත්‍රාවසානයේ එනම් ඒ උදෑසන ඒවායේ ගාන සමය වන බවත් එහි සඳහන් ය.¹⁰ ශබ්දකල්පද්‍රුමයේ හෙරව, කෞශික, හින්දෝල, දීපක, ශ්‍රී රාග සහ මේසරාජ යනුවෙන් ෂඩ්‍රාග ගැන සඳහන් සංගීතදර්පණාගත පද්‍යය ද ඇත.¹¹ ලෝචනකවිගේ රාගතරංගිණියෙහි හෙරවී, තෝඩී, කර්ණාට, කේදාර, යමන්, සාරංග ආදී කොට ඇති මූල රාග දොළොසට මේස රාගය ද අයත් ය.¹²

සාහිත්‍ය විමර්ශනය

මේසය පිළිබඳ වන නිර්වචන සහ විග්‍රහ ගවේෂණයේ දී ශබ්දකල්පද්‍රුමය වෙසෙසින් වැදගත් වෙයි. රාජා රාධා කාන්තදේව විසින් සම්පාදිත ශබ්දකල්පද්‍රුමයේ තෘතීය කාණඩයේ 776-778

7. එම.
8. එම.
9. එම.
10. එම; 776, 777 පිටු.
11. එම; 777 පිටුව.
12. අහසසුන්දර; විමල්: සංගීත සංගීතා, කොළඹ, 1963, 174, 175 පිටු.

පෘෂ්ඨත්‍රයේ තන්තිරුක්ති සහ විග්‍රහ විද්‍යමාන ය. අමරකෝශ, ශබ්දරත්නාවලී, රත්නමාලා, ත්‍රිකාණ්ඩශේෂ යන කෝශ ග්‍රන්ථයන්ගෙන් ගත් මේස පාරිභාෂික පද ද ශබ්දකල්පද්‍රුමයේ අන්තර්ගත ය. එසේ ම මේස භාවිත සංස්කෘත සාහිත්‍ය ග්‍රන්ථ රාශියක උද්ධෘත ද එහි දෘශ්‍යමාන ය. ජ්‍යෝතිකන්ත්‍ර, කුර්මපුරාණ, බ්‍රහ්මාණ්ඩපුරාණ, කල්කිපුරාණ, සංගීතශාස්ත්‍ර, සංගීතදර්පණ, භාරාවලී, ශබ්දවන්දිකා, ශබ්දමාලා, රාමායණ, මහාභාරත, උත්තරරාමවර්ත, ශිශුපාලවධ, භාවප්‍රකාශ ආදී ග්‍රන්ථාන්තරයන්ගෙන් ගත් මේස සාංකල්පික උද්ධෘත ඊට නිදර්ශන යි.

මේසය පිළිබඳ පාරිභාෂික වචන ගවේෂණයෙහිලා ශ්‍රී සෝරත නාහිමියන්ගේ ශ්‍රී සුමංගල ශබ්දකෝෂය, හරිශ්චන්ද්‍ර විජයතුංගගේ මහා සිංහල ශබ්දකෝෂය, සිංහල නාමාවලිය, වාල්ස් කාටර්ගේ **A Sinhalese – English Dictionary**, ජේ. බී. දිසානායකගේ **Encyclopadia of Sinhala Language and Culture** යන ග්‍රන්ථ වැදගත් විය. පාලි සාහිත්‍යාගත ව මේස සංකල්පය අධ්‍යයනය කිරීමේ දී ථෙර-ථෙරීභාවා, සංයුක්ත නිකායගත මේසසූත්‍ර, අංගුත්තර නිකායගත ඇතැම් සූත්‍ර, ඉතිවුත්තක පාළිය, සුක්තනිපාත, අපදානපාළි, ජාතකපාළිය තත් සංකල්පය අන්තර්ගත පූර්ව සාහිත්‍ය මූලාශ්‍රය වශයෙන් හඳුනාගත හැකි විය. සංගීත දෘෂ්ටි කෝණයෙන් මේසය අවලෝකනය කරන විට විමල් අභයසුන්දරගේ සංගීත සංහිතා ග්‍රන්ථයේ ඇති උපයෝගීතාව ද පෙනී ගියේ ය.

එස්. පරණවිතානගේ **Sigiri Graffiti** ග්‍රන්ථයත් සම්මානිත මහාවාර්ය පී.බී. මීගස්කුඹුර ලේඛනාවලී ග්‍රන්ථයත් වැදගත් වූයේ ඒවායේ දක්නට ලැබෙන මේස සංකල්පය පිළිබඳ සදෘශ මෙන් ම විසදූ අදහස් තත් සංකල්පය පිළිබඳ වෙනත් අවලෝකනවලට ද ඉඩ සැලසූ බැවිනි. එසේ ම තත් සංකල්පාගත පූර්ව නිර්මාණ අධ්‍යයනයේ දී අපට හංස සන්දේශය මෙන් ම සැලලිහිණි සන්දේශය ද උපකාරී විය. කොළඹ කවිය ආශ්‍රයෙන් මේසය පිළිබඳ වන අධ්‍යයනයේ දී එවි. ඇම්. කුඩලිගමගේ කුණාටුව සහ ඇ යන කාව්‍ය ග්‍රන්ථ දෙකත් විමලරත්න කුමාරගම කවියාගේ නිර්මාණ ඇතුළත් පී. බී. අල්විස් පෙරේරා විසින් සංගෘහිත විමලරත්න කුමාරගම ග්‍රන්ථයත් භාවිතයට ගන්නා ලදී. පශ්චාත් නූතන කවිය ආශ්‍රයෙන් තත් සංකල්පය විවරණය කිරීමේ දී භාවිත කරන ලද්දේ කණිෂ්ක

මහේන්ද්‍ර විජයරත්නගේ වැස්ස ඉන්නෙන් උණ අරන් සහ ලක්ශාන්ත අතුකෝරලගේ අමාවකේ සඳක් සිඹිමි යන කාව්‍ය ග්‍රන්ථ ද්වය යි. ගීතාශ්‍රිත ව මේස සංකල්පය අධ්‍යයනය කිරීමෙහි ලා මහගම සේකර හංස ගීතය සහ තවත් නිර්මාණ, මහගම සේකරගේ ගීත, මහගම සේකර නොපළ ගීත යන ග්‍රන්ථ ක්‍රය ද සුනිල් ආර්යරත්නගේ අරුන්දනී, මකරන්ද, ළා හිරු දහසක් සහ කුටු පඬුරු යන ගීත සංග්‍රහ වතුර්ථය ද රත්න ශ්‍රී විජේසිංහගේ වංකගිරිය අරණේ, සුදු නෙළුම, ආලකමන්දා, නිකිණි වැස්ස යන ගීත සංග්‍රහ වතුර්ථය ද භාවිතයට ගන්නා ලදී.

මේස සංකල්පයේ පුර්ව දෘශ්‍යමාන ගවේෂණයෙහි ලා සාග්වේද සංහිතාව, සාග්වේද ගීතාවලී, ශ්‍රී ලංකා ප්‍රාචීන භාෂෝපකාර සමාග මේ ශාස්ත්‍රීය සංග්‍රහය 1999 සහ ආතර් ඇන්තනී මැක්ඩොනල්ගේ **A Vedic Reader For Students** යන ග්‍රන්ථ භාවිත කරුණ. මේසද්‍රනයට අමතර වශයෙන් ලෞකික සංස්කෘත සාහිත්‍ය මූලාශ්‍රය ඔස්සේ මේස සංකල්පය විවරණය කිරීමෙහි ලා භාවිතයට ගන්නා ලද්දේ රාමායණය, සාතුසංහාරය, ජානකීහරණය, දශකුමාරවර්තය සහ ගීතගෝවින්දය යි. මේසද්‍රනය මෙහි ප්‍රධාන මූලාශ්‍රයක් වූ බැවින් එම්. ආර්. කාලේ විසින් සම්පාදිත **The Meghaduta of Kalidasa, with the Commentary (Sanjivani) of Mallinatha** නම් ග්‍රන්ථයත් වටගෙදර විමලබුද්ධි හිමියන් විසින් සම්පාදිත මහාකවිකාලිදාසවිරචිතමේසද්‍රන විස්තරාර්ථ සහිත පදගත සන්නයත් වෙසෙසින් භාවිතයට ගනු ලැබිණ.

පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය

ඉණාත්මක එළඹුමකින් යුක්ත මෙම පර්යේෂණයේ ප්‍රධාන වශයෙන් විශ්ලේෂණාත්මක ක්‍රමවේදය භාවිත කරුණ. පර්යේෂණ ක්‍රමවිධි වශයෙන් තේමාත්මක විශ්ලේෂණයත් පධිත විශ්ලේෂණයත් තුලනාත්මක විශ්ලේෂණයත් භාවිත ය. පර්යේෂණයේ උද්ගාමී තර්කනය හෙවත් පහළ සිට ඉහළට තර්ක කිරීමත් නිගාමී තර්කනය හෙවත් ඉහළ සිට පහළට තර්ක ගොඩනැගීමත් සිදු විය. ප්‍රාථමික හා ද්විතීයික මූලාශ්‍රය භාවිත කරන ලද අතර ආනුභවික නිරීක්ෂණ ද යොදාගන්නා ලදී.

ප්‍රතිඵල හා සාකච්ඡාව

01. පාලි භාෂා සාහිත්‍යාගත මේසය ප්‍රතිබද්ධ සංක්ෂිප්ත විග්‍රහය

පාලි භාෂා සාහිත්‍යයේ වර්ෂාව උදෙසා වන බහුල භාවිතය වන්නේ දේව යි. එය අහස, වැස්ස, දේවතාවා හෙවත් දෙවියා, රජ යන අරුත්වල ද යෙදේ. වස්සනි දේවෝ යථා සුභිතං - වැස්ස සොඳුරු භිතයක් සේ වසයි¹³ යන ථෙරගාථා පාඨය ඊට නිදසුනි. සංයුත්ත නිකායගත මේසසූත්‍ර ද¹⁴ අංගුත්තර නිකාය ද අපට මේසය සම්මුඛ කරවයි. අංගුත්තර නිකායේ සූත්‍රයකට අනුව ගල්මුදුනෙක දළ පොදු ඇති මේසයක් වස්නා කල, ඒ දිය නිමින තිබූ සේ පෙරළෙමින් අවුත් පර්වත කන්දර පදර ශාඛා පුරවයි. අනතුරුව ගල්කඳුර පැළී ඇලී පිරෙයි. ඒවා කුඩා හෙප් පුරවන අතර එසේ පිරුණ කුඩා හෙප් මහ හෙප් පුරවලයි. මහහෙප් කුඩා නදීන් ද කුඩා නදීහු මහා නදීන් ද පුරවති. ඒ මහා නදීහු සමුදුර පුරවති. උපරිපබ්බතේ ටුල්ලච්ඡිසිතකේ දේවේ වස්සන්තේ වශයෙන් ආරබ්ධ එම පාලි පාඨය සෞන්දර්යාත්මක මේස යෝජනයකට නිදසුනි.¹⁵

අංගුත්තර නිකායේ වලාහක වග්ගයේ පඨමවලාහක සූත්‍රය සහ දුතියවලාහක සූත්‍රය වශයෙන් සූත්‍ර දෙකකි. තත්තිකාය වැසි වලාකුළු පිළිබඳ පාලි සාහිත්‍යාගත බෞද්ධ සමාජයේ ප්‍රචලිත ප්‍රකාශයක් මූණ ගස්වයි.

“ගජ්ජනා නෝ වස්සිනා වස්සිනා නෝ ගජ්ජනා නෙව ගජ්ජනා නෝ වස්සිනා ගජ්ජනා ච වස්සිනා.”¹⁶

13. ථෙර-ථෙරිගාථා පාළි: 1. 6. 1 - 4, 5. 1. 3 පරි: කරහම්පිටිගොඩ සුමනසාර හිමි; බුද්දකනිකාය; බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා 28; බණ්ඩාරගම, 2005, 24, 106 පිටු.
14. සංයුත්ත නිකාය පඤ්චම භාගය (1) 1.14 29-32, 33-36 මේසසූත්‍ර; බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා -17; බණ්ඩාරගම, 2006, 114-117 පිටු.
15. අංගුත්තර නිකාය ප්‍රථම භාගය: 3. 2. 5. 4 සූත්‍රය; බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා - 18; බණ්ඩාරගම, 2006, 432, 433 පිටු.
16. අංගුත්තර නිකාය; ද්විතීය භාගය: 4. 3. 1. 1 පඨමවලාහක සූත්‍රය සහ 4. 3. 1. 2 දුතියවලාහක සූත්‍රය 4. 3. 1. 2 බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා 19; බණ්ඩාරගම, 2006, 196 - 201 පිටු.

ඇතැම් වලාකුළක් ගර්ජනය කරන නමුදු වැසි වැස්වීමට අසමත් ය. ඇතැම් වලාකුළක් වැසි වස්වන මුත් ගර්ජනා නොකරයි. තවත් වලාකුළක් ගර්ජනය නොකරයි, වැසි ද නොවස්වයි. තවත් වලාකුළක් ගර්ජනය කරන අතර වැසි ද වස්වයි. මෙය වලාකුළක ස්වභාව ප්‍රකාශනයකි; මානව චරණ පිළිබඳ ගැඹුරු විග්‍රහයකි.

බුද්දකනිකායේ ඉතිවුත්තක පාලියේ එන වුවිසී සූත්‍රයේ අන්තර්ගත බුද්ධ දේශනාවට අනුව මෙලොව ජීවමාන පුද්ගල වර්ත ක්‍රයකි. ඒ අවුට්ඨිකසම, පදේසවස්සී සහ සබ්බත්ථාභිවස්සී ය. අවුට්ඨිකසම යනු නොවස්නා වැහි වළාවක් බඳු පුද්ගලයා ය. පදේසවස්සී හෙවත් ප්‍රදේශවර්ෂී යනු කිසියම් ප්‍රදේශයකට පමණක් වැසි වස්වන කෙනා ය. සබ්බත්ථාභිවස්සී හෙවත් සර්වත්‍රාභිවර්ෂී යනු හැමතන්හි වස්නා වලාවක් බඳු පුද්ගලයා ය.¹⁷ සුත්තනිපාතාගත ධනිය සූත්‍රයේ එන ධනිය ගෝපාල නම් ධනවතා මේඝයට අභියෝග කරමින් පවසන්නේ, තමා සිදු කළ බත් කිස ඇති හෙයින් ද දෝනා ලද කිරි ඇති හෙයින් ද මිහි ගංතෙර සිය අනුවරයන් සමග වාසය ඇති හෙයින් ද ගිනි දල්වා ඇති හෙයින් ද සිය වාසගෘහය සෙවෙණ කරන ලද හෙයින් ද කැමති නම් වසින ලෙස ය.¹⁸ මෙයට පිළිතුරු දෙමින් බුදු රජාණන් වහන්සේ මේඝයට, තමා නොකිපෙන ස්වභාව ඇති බැවින් ද පහව ගිය හුල් ඇති බැවින් ද මිහිගංතෙර ඒකරත්තිවාස බැවින් ද හදකුටියේ කෙලෙස් නැති බැවින් ද විවෘත වූ බැවින් ද අග්නිය සන්සිඳුණු බැවින් ද මේඝය කැමති නම් වසින්න යන අර්ථය දෙන අප්‍ර වෙ පත්ථයසී පවස්ස දේව¹⁹ යන වචන වදාරති. මේ බුද්ධ වචනය යි.

ථෙර ථෙරී ගාථා පාළියේ සුභුති ථෙර ගාථාවෙහි සිය ජීවිතය නමැති කුටිය සංවෘත බැවින් වා පීඩා නොමැති බැවින් හිත සුසමාහිත බැවින් වෙසෙසින් මිදුණ බැවින් වෙරවත් බැවින් කිසිවකට බාධා කළ නොහැකි බව කියැවෙයි. එහෙයින් උන් වහන්සේ රිසි සේ

17. ඉතිවුත්තකපාළි: 3.3.6 වුවිසී සූත්‍රය, බුද්දකනිකාය ප්‍රථම භාගය: බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා - 24; බණ්ඩාරගම, 2006, 406 - 409 පිටු.
18. සුත්ත නිපාතය 1. 2 ධනිය සූත්‍රය; පරි: පරවාහැර සිරි පඤ්ඤානන්ද හිමි; බුද්දකනිකාය ප්‍රථම භාගය: බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා - 25; බණ්ඩාරගම, 2006, 6 පිටුව.
19. එම; එම 6-11 පිටු.

වසින්නැයි මේසයට පවසති.²⁰ එසේ ම උපාලි ස්ථවිර අපදානයේ මේසය වර්ෂණය කරයි යන අර්ථය දෙන මේසෝ පවස්සති²¹ යන යෙදුම හමු වෙයි. ජාතකපාලි මූලාශ්‍රයේ මේසය ගර්ජනා කරව යන අර්ථය දෙන අභිත්ථනය පඡ්ජන්ත²² යන ප්‍රකාශය මච්ඡ ජාතකයේ අන්තර්ගත ය. වෙස්සන්තර ජාතකයේ වනවාසී ජීවිතයක් උදෙසා වන අරණ වෙත යන වෙසතුරු රජු අමතා චේතවාසීන් පවසන්නේ ඔබට නිල් වලාකුළක් බඳු නිරතුරු පලාවන් ගණබිම් ඇති මල් රුකින් යුත් පල රුකින් යුත් වන ලැහැබට ගොදුරු කැමැති සිංහයකු මෙන් පිවිසෙන ලෙස යි. සෝ වනං මේසසංකාසං ධුවං හරිතසද්දලං²³ ආදී වගයෙන් ආරබ්ධ ගද්‍ය පාඨයේ අර්ථය එය යි.

02. සිංහල භාෂා සාහිත්‍යාගත මේසය හැදින්වීම සහ සම්භාව්‍ය සාහිත්‍යයීය මේස ප්‍රකාශන

ශ්‍රී සුමංගල ශබ්දකෝෂයේ වැසි වලාකුළ උදෙසා පයෝධර, මේග, සහ මේස යන වචන භාවිත ය. මේසනාමපූර්වක මේසාගම, මේසකාල, මේසකුට, මේසගර්ජනා, මේසධිවනී, මේසනාද, මේසපටල මේසපාද, මේසමාරුත, මේසමාලා, මේසමුඛ, මේසරාජ, මේසවර්ෂ, මේසවිවර, මේසශිර්ෂ, මේසශ්‍රෝණි²⁴ යන වචන ද එහි දාශ්‍යමාන ය. තච්ඡබ්දකෝශය යථෝක්ත වචන දක්වන්නේ ඒවා යෙදුණු ධර්මප්‍රදීපිකාව, බුත්සරණ, මුවදෙව්දාවත, ස්තූපවංශය, සද්ධර්මරත්නාවලී, දළදා සිරිත යනාදී සම්භාව්‍ය සිංහල ග්‍රන්ථවල අදාළ පෘෂ්ඨාංක ද උපුටා දක්වමිනි. විදේශයකින් මෙරටට පැමිණ සිංහල භාෂා සාහිත්‍යය හදාළ කාටර් පියතුමා ද වලාකුළ හා බැඳුණු

20. ථෙර-ථෙරී ගාථාපාලි: 1. 1. 1 පරි: කරහම්පිටිගොඩ සුමනසාර හිමි; බුද්දකනිකාය; බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා 28-29; බණ්ඩාරගම 2006, 2 පිටුව.
 21. අපදාන පාලි- ථෙර අපදාන ප්‍රථම භාගය 6. උපාලි ථෙරාපදානය පරි: තලල්ලේ ධම්මානන්ද හිමි; බුද්දකනිකාය; බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා 36; බණ්ඩාරගම, 2006, 74 පිටුව.
 22. ජාතක පාලි: ප්‍රථම භාගය; මච්ඡ ජාතකය, අනු මඩ්දේ සිරි පඤ්ඤාසීහ නාහිමි; බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා 30; බණ්ඩාරගම, 2006, 30 පිටුව.
 23. ජාතක පාලි: තෘතීය භාගය; වෙස්සන්තර ජාතකය, අනු මඩ්දේ සිරි පඤ්ඤාසීහ නාහිමි; බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා 32; බණ්ඩාරගම, 2006, 396 පිටුව.
 24. ශ්‍රී සුමංගල ශබ්දකෝෂය (සිංහල-සිංහලාර්ථ) ද්විතීය භාගය; වැලිවිටියේ ශ්‍රී සෝරත ස්වාමීන්ද්‍රයන් වහන්සේ, කොළඹ, 1970, 556, 797, 797 පිටුව.

වචන රාශියක් වෙත සිය අවධානය යොමු කරයි. මේකුළ, මේස අඳුර, මේසකාල, මේස ගර්ජනය, මේස චින්තකයා, මේස ධාරාව, මේස පාදය, මේස ධ්වනිය, මේස පුෂ්පය, මේස භූතිය, මේස රාවය²⁵ බඳු වචන රාශියක් යථෝක්ත ශබ්දකෝශයේ අන්තර්ගත ය. මෙහි භාවිත මේස චින්තක කාටර් ඉංග්‍රීසියට පරිවර්තනය කරන්නේ thinker of rain or rain disirer වශයෙනි.²⁶ ඒ පිළිබඳ සාවධාන වද්දී අපට සිහිපත් වන්නේ මේස චින්තකයකු වූ භාරතීය සාහිත්‍යාධර රබින්ද්‍රනාත් තාගෝර් ය. මන්ද තාගෝර් යනු මේසප්‍රිය, වර්ෂා කාලය ගැන ගීත මෙන් ම කාව්‍ය රචනා කළ මේස චින්තකයකු බැවිනි.

මහා සිංහල ශබ්දකෝෂයේ මේසය උදෙසා භාවිත වචන අතර පිළිවෙළින් අම්බුද, අම්බුධර, අඹක, ජලධර, නීරද, පයෝධර, මෙ කුළ, මේ, මේකුළ සහ මේස²⁷ යන ඒවා ද වෙයි. තව ද සිංහලයේ වලාකුළ යන අර්ථය දෙන මේ යන්න මූලින් දී අපර පද එක්වීමෙන් සැදෙන වදන් කිහිපයක් තිබේ. ඒ අනුව මේ කල් යනු මේස කාලය යි; මේ කැල යනු වලාකුළ සමූහය යි; මේ ගජ යනු මේසය නමැති හස්තියා ය; මේකුළ යනු වලාකුළ යි; මේගබ් යනු මේස ගර්භය යි. මේ ගැජුම් යනු මේස ගර්ජනය යි; මේගිරි වෙහෙර යනු මේසගිරි විහාරය යි; මේගොස් යනු මේස සෝෂාව යි; මේකුටු යනු මේසයට කුටු වන්නා එනම් මොනරා යි; මේරජ යනු දික් වූ වලාකුළ හෙවත් මහවලාකුළ යි; මේ වන් යනු මේස වර්ණය එනම් නීල වර්ණය යි.

මේ අතර සිංහල නාමාවලිය දෙව්පියවුරු, මේ වලා, මේග ආදී නම් සමග අපට මේසය සම්මුඛ කරන්නේ වෙයි.

“පොද දියබිඳු නම් වේ දනු වැසි පොදට-
නිලි නම් වේ මේගෙනුපන් ගනඳුරට
තුසර නිහර පිනි හිම නම් දනු හිමට -
සිසර සිහිල් ඇල් හිම නම් වේ සිසිලට”²⁸

25. A Sinhalese – English Dictionary by Charles Carter, Colombo, 1965, 512, 513 pp
26. Ibid; 512 p.
27. ගුණසේන මහා සිංහල ශබ්දකෝෂය; සම් හරියවන්දු විජයතුංග, කොළඹ, 2015, 135,137,754,1047,1408,1413,1414 පිටු.
28. සිංහල නාමාවලිය සය වන පරාක්‍රමබාහු මහරජතුමාගේ අමාත්‍ය නල්ලූර්තුනසා විසින් විරචිතයි. එච්. ඩී. ජී. සෝමසිරි ජයවර්ධන; කොළඹ, 2004, 20, 21 පිටු.

සිංහල කවීන් සහ සංස්කෘත කවීන් සිය සන්දේශ යැවීම සඳහා දූතයන් තෝරා ගැනීමේ දී කටයුතු කොට ඇති ආකාරයේ වෙනස ගැන ජේ.බී. දිසානායක විද්වතා කතා කරයි. ඒ සිංහල කවියා සිය දූතයන් වශයෙන් පක්ෂීන් යොදා ගැනීමෙන් සහ සංස්කෘත කවියා මේඝය බඳු සොබාදහමේ දෘශ්‍යමාන වස්තුවක් තෝරා ගත් බව කීමෙනි.²⁹ එහෙත් පසුකාලීන ව සංස්කෘත කවියා ද සිංහල කවීන් මෙන් ම සිය සන්දේශගතයෙහි ලා පක්ෂීන් තෝරා ගැනීමේ ප්‍රවණතාවට යොමු ව තිබේ. රූපගෝස්වාමීගේ භංසදූතය සහ කර්තෘ අවිනිශ්චිත පිකදූතය ඊට නිදර්ශන යි.

සම්භාව්‍ය සිංහල සාහිත්‍යයේ මේඝය හෙවත් වලාකුළු ගැන කියැවෙන තැන් රැසකි. පී. බී. මීගස්කුඹුර විද්වතා කවිසිළුමිණේ 9 වැනි සර්ගයේ එන අදහස් ද හකුලා දක්වමින් පවසන්නේ භාරතීය කාව්‍යවල මේඝ සෘතුව (මේ කල්) ගැන ඇති වර්ණනා බොහෝවිට සෞභාග්‍යය, සමාද්ධිමත් භාවයේ සංකේත බව යි. ප්‍රේම සංගම සිදු වන මෙම කාලය වැසි වලාබර අහස, දලුලන රුක්ලිය, අහස පුරා සිටින කොක් රැන්, බිඟුන් ගැවසි නියගලා මල්, ගස් වසා සිටින කණමැදිරියන්, පොළොවෙහි ඉදිගොව්වන් ආදී රමණීය පරිසරයේ සජීවී බව පෙන්නන අවධියක් බවත් ගොවීන් සිය ගොවිබිම් සඳහා වැසි අපේක්ෂාවෙන් සිටින කාලයක් බවත් කියයි.³⁰ සීගිරි ගී අතුරින් ද අපට මේඝය හමු වෙයි. එහි 244 වැනි කවිය ඊට එක් නිදසුනකි. 'මෙය නොදැනුවත්වම දැන් මා ඇස් හමුවට ආ බව කියති. වර්ෂා සමයෙහි (rainy season) පවත් සමග සිහින් වැසි පොද සෙයින් සිතුවිලි එක්ව නැගී ආයේ ය' ආදී අරුත් දෙන පරිදි සෙනරත් පරණවිතාන විසින් ඉංග්‍රීසියට නගා ඇති පරිවර්තනය ඊට නිදර්ශන යි.

"නොජැනි ම ඇස්හි මෙය් සිත් එක්වන් ආ නු යෙති මහමෙයැ ගැනැ සෙය්නි ආ සිහිල් පැනින්තක් පවන්"³¹

29. Encyclopadia of Sinhala Language and Culture J. B. Disanayaka, Colombo, 2017, p 442.
30. සම්මානිත මහාවාර්ය පී.බී. මීගස්කුඹුර ලේඛනාවලි: සංස්. දඹුල්ලේ සුදේව හිමි, පිටතලාවේ විමලසාර හිමි, අපරැක්කේ සිරිසුධම්ම හිමි, දෙහිවල, කොළඹ, 2012, 1081 පිටුව.
31. Sigiri Graffity| S. Paranavitana, London, 1956, 149 p.

යථෝක්ත පද්‍යයට කළ එම පරිවර්තනය සමග එකඟ නොවන පී.බී. මීගස්කුඹුර, මෙහි 'මහමෙ' යන්න සැලකිය යුත්තේ වැසි සමය වශයෙන් නොව 'වැහි වලාකුළ' වශයෙන් යැයි කියයි.³² මන්ද 'වැහි වලාකුළ' මෙහි දී ගැඹුරු අරුතකට ඉඩ සලසන බැවිනි. මාර්ගිකයා සිහිරිය සොයා එන්නේ වැසි වලාකුළක් පාවෙමින් එන ලෙසිනි. සිය ගමනාරම්භය ඇස ගැටුණු පසු වැහි වලාකුළක් කන්දක හැපුණු විට සීතල වැහි බිඳු පිටතට වැගිරෙන්නාක් මෙන් ඔහුගේ අදහස් පිටාර ගලන්නට වෙයි. ගමන් විඩාවට පත් මිනිසකු සිහිරියට පැමිණීම වැහි වලාකුළක් කන්දක් වෙත පැමිණීම මෙනි.

සම්භාව්‍ය සිංහල සාහිත්‍යයට අයත් සන්දේශ සාහිත්‍යයේ වලාකුළ යෝජනා රාශියක් ඇතත් ඒ සියල්ල ම වාගේ නියෝජනය කරන්නේ වලාකුළ මිස වැහි වලාකුළ නොවේ. හංස සන්දේශයේ නොපටු වලා කුළ, සරද වලා, සඳ වෙල ගිනිදැල්³³ ඊට නිදසුනි. මෙහි අවසන කී සඳ වෙල ගිනිදැල් යනු සන්ධ්‍යා වලාකුළ නමැති අග්නිපාලාව යි. සැලලිහිණි සන්දේශයේ වැඩි වශයෙන් ඇත්තේ ද වලාකුළ මිස වැහි වලාකුළ නොවේ. එහි එන සඳ යුරු සඳවෙලෙන් රැඳී රුසිරු මනරම³⁴ යන කාවෝක්තියේ සරලාර්ථය වන්නේ සන්ධ්‍යා වලාකුළින් රක්ෂිත වූ සඳ බඳු ආකාර ඇත්තේ යන්න යි. සැඳෑ වලා පෙළ පැළදිග පෙනුණු පසු³⁵ පද්‍යයෙන් කියැවෙන්නේ ද සන්ධ්‍යා වලාකුළ මිස මේඝාර්ථදායී වැසි වලාකුළ නොවේ.

03. සිංහල සාහිත්‍යාගත මේස සංකල්පය කොළඹ කවි, පශ්චාත් නූතන කවි සහ ගීත

කොළඹ යුගයේ කවීන් අතුරින් වැසි වලාකුළ සිය කාව්‍යයන් රසවත් කරන යෝජනයක් මතු නොව කාව්‍ය සංකේතයක් වශයෙන්

32. සම්මානිත මහාචාර්ය පී.බී. මීගස්කුඹුර ලේඛනාවලි: සංස්. දඹුල්ලේ සුදේව හිමි, පිටතලාවේ විමලසාර හිමි, අපරාක්කේ සිරිසුධම්ම හිමි, දෙහිවල, කොළඹ, 2012, 584 පිටුව.
33. හංස සන්දේශය 17, 69, 101 පද්‍ය සම්: රු. තෙන්නකෝන්, කොළඹ, 1955, 17, 58, 78 පිටු.
34. ශ්‍රී රාහුල හිමි විරචිත සැලලිහිණි සන්දේශය: 42 පද්‍යය; ශ්‍රී ධර්මාරාම සංශෝධනය; ශ්‍රී ප්‍රඥාසාර සංස්කරණය, කැලණිය, 2018, 84 පිටුව.
35. එම; 50 පද්‍යය; 94 පිටුව.

භාවිතයට ගත් කවීන් අතුරින් එව්. ඇම්. කුඩලිගම කවියාට හිමි වන්නේ සුවිශේෂ ස්ථානයකි. මෙහිලා ඔහුගේ කාව්‍ය නිර්මාණ අතුරින් විශේෂ වන්නේ ඇ සහ කුණාටුව යි. කුණාටුවේ ප්‍රථම පද්‍යය ඇරඹෙන්නේ 'ගුඛිනියකගේ තන පුඩුවල පැහැය උරා - පාවෙන වලාකුළු පවතියි අහස පුරා'³⁶ යන කාව්‍යෝක්තියෙනි. පයෝධර යනු ද වලාකුළට නමකි. මේ වූකලී රූපසාමාය මෙන් ම ගුණ සාමාය ගැන සතිමත් ව ලියන ලද කවියකි. වලාකුළු අර්ථවාචී පයෝධර වියලී මහපොළොව ජල සම්පතීන් පෝෂණය කරයි. මාතෘත්වයට භාග්‍යවන්ත වූ ස්ත්‍රිය සිය පයෝධරයන් වෙතින් ගලා එන කිරෙන් මිනිස් දරුවා පෝෂණය කරයි. වැහිවලා දකින මිනිස් සිතක ඇති වන ප්‍රහර්ෂය කවියා මෙසේ ප්‍රකාශයට පත් කරයි.

"ඇළ දොළ ගලා බස්වන්නට ඉවුරු කඩා -
ගොඩබිම නිවා සනහන්නට සියලු විඩා
ගණ වැහි වලා ඉගිලී එන විටදී අඩා -
මට මහ සොම්නසක් ඇත! මොනරකුට වඩා"³⁷

කුණාටුව කාව්‍ය ග්‍රන්ථයේ ගස් වැල් තිගැස්සෙයි මේ කුළු නැගෙන හඬින්³⁸ හැම වැහි වලාවම ඉගිලී ගෙන එද්දී³⁹ යන කාව්‍යෝක්තිය මේස යෝජනයට නිදර්ශන වෙයි. වලාකුළු පෙරහැර නමින් ඇ කාව්‍ය සංග්‍රහයේ දක්නට ලැබෙන පද්‍ය පසළොස්කින් සමන්විත කවි පන්තිය ආරම්භ වන්නේ අහසේ පියාඹන මහ බලඇණිය යන ආමන්ත්‍රණය මේසයට යොදමිනි.

'දිය වැල් ගීතවත් කොට ගිරි දුදුළු හිසේ - අහසේ පියාඹන
මහ බල ඇණිය මෙසේ'⁴⁰

වලාකුළු සම්බන්ධ කොට ගෙන ජීවිතයට සමීප හෘදයංගම අත්දැකීම් කොළඹ යුගයේ තවත් කවීන් කිහිප දෙනෙකුත් විසින් ද ප්‍රකාශයට පත් කොට ඇත. ඒ අතර විමලරත්න කුමාරගම විශේෂ වෙයි.

36. එච්. ඇම්. කුඩලිගම: කුණාටුව; නව සංස්කරණය, ගීතනාත් කුඩලිගම, කොළඹ, 2013, 3 පිටුව.
37. එම.
38. එම; 4 පිටුව.
39. එම.
40. එච්. ඇම්. කුඩලිගම: ඇ; කොළඹ, 2013, 37 පිටුව.

ඔහු ජීවත් වූ කාලයේ ප්‍රේමය වේවා, විරහ වේදනාව වේවා ප්‍රකාශයට පත් කිරීමෙහි ලා වන ප්‍රබල මාධ්‍යය වූයේ කවිය යි. එහෙත් ඔහුගේ නිර්මාණ අධ්‍යයනයේ දීත් පෙනී ගියේ වැසි වලාකුළ යන අර්ථය දෙන මේස යෝජන අල්ප බව ය. 'වැහිබර වලා ඔරවන ගොරවන රුදුරු'⁴¹ යන්න මේසයට දිය හැකි එක් නිදසුනකි. එහෙත් වැසි වශයෙන් ඇත්තේ වලාකුළක, සැන්දෑ වලාවල, වලාකුළක් ඇද, සුදු වලා පෙනී, සරද සඳ සුදු වලා යුවළක්⁴² යන යෙදුම් මිස මේසාර්ථවාචී වැසි වලාකුළ සිය කවියට හසු කොට ගත් අවස්ථා නොවේ.

මේස සංකල්පය නූතන කවීන් විසින්ද සිය භාවිතයට ගත් බව පෙනේ. මෙහි දී නූතන යුගයේ සමාරම්භක යුගයට අයත් කවීන්ගේ නිර්මාණ අතර ද මේස සංකල්පය භාවිත කාව්‍ය නිර්මාණ රැසක් භාවිත ය. එහෙත් මෙහි දී පශ්චාත් නූතන කවි යුගය නියෝජනය කරන කවීන් දෙදෙනකුගේ පමණක් නිර්මාණ වෙත සාවධාන වන්නේ අධ්‍යයනයේ පහසුව සහ සීමාව සලකා ය. පළමු ව කනිෂ්ක මහේන්ද්‍ර විජයරත්න විසින් දිනකර හා මිහිකත වැහි අඳුර ගත් මේසකුටයට සම්බන්ධ කරමින් ලියූ පහත සඳහන් කවියට අවධානය යොමු කරනු ලබන්නේ ඒ අනුව ය. මෙහි දී කවියා තමා භාවිතයට ගන්නා රූපක වේවා කාව්‍ය වස්තූ වේවා මිහිකත වේවා ඒ සියල්ලට කිසියම් ජීවමාන භාවයක් ආරෝපණය කිරීමෙහි ලා යොමු වෙයි.

දැන දිගු කර වැළඳ ගන්නට බලන් ඉන්නව දිනකරන්
කන්ද උඩහින් කර තියාගෙන වැහි අඳුර ගත් මේ කුළන්
මාස දෙක තුන හතර විඩකින් නො නා හිටියට මිහිකතන්
කවුරු දන්නෙද වැටෙන තුරු අද වැස්ස ඉන්නෙන් උණ අරන්⁴³

ලක්ශාන්ත අකුකෝරල වැසි වලාකුළ නිසා ලැබෙන වර්ෂාව ගැන අර්ථවාහී පද්‍යයක් මෙසේ සමාජගත කරයි.

41. අල්විස් පෙරේරා පී. බී. : විමලරත්න කුමාරගම; කැලණිය, 1963, 117 පිටුව.
42. එම; 110, 150, 166, 196, 198 පිටු.
43. විජයරත්න; කනිෂ්ක මහේන්ද්‍ර; වැස්ස ඉන්නෙන් උණ අරන්, බොරැස්ගමුව, 2018, 35 පිටුව.

හීන් හඬින් බිඳු බිඳු කොට සදා තනික දිය මහිමය
මහ පොළොවට ගලා බසින සාර සිහිනයේ ජීවය
මත් සම කොට - රැක එළි වැට ලැබ ආදරයේ රිද්මය
ඔබයි සොබාදහම ලියූ අති උත්තම හොඳම කවිය⁴⁴

තිලකසිරි ප්‍රනාන්දු ගායනවේදියාණන්ගේ හඬින් අද දවසේත් ඇසෙන කරුණාරත්න අබේසේකර ලියූ එන්න මදනලේ ගීතයේ කියැවෙන්නේ විරහී පෙම්වතකු සිය පෙම්වතියට සිය හැඟීම් ප්‍රකාශ කිරීම සඳහා මදනල දූතයකු කොට ගත් ආකාරය යි. කාලිදාස, මේඝය සිය ප්‍රේම පණිවිඩය ගෙන යන සම්ප්‍රේෂකයා බවට පත් කොට ගනිද්දී, අබේසේකර ඒ සඳහා මාධ්‍යය කොට ගන්නේ මදනල යි. එම ගීතය මේඝ සංකල්පය සමග සම්බන්ධ වන්නේ එහි කාලිදාසත් ඔහුගේ මේඝදූතයත් ගැන සඳහනක් වන බැවිනි.

“ශෝක පණිවිඩය යවන්න ආදරිය බලා -
කාලිදාස කිව්දු මේඝදූතයක් කළා
මට කොයින් ද එම වලා ආමී සුළඟෙ ඔබ බලා -
කියන්නකෝ මගෙ දුක ඇගෙ කණට ළංවෙලා”⁴⁵

මේඝ සංකල්පය භාවිතයට ගත් නිර්මාණකරුවෝ රැසක් වෙති. ඒ අතුරින් අධ්‍යයනයේ පහසුව සඳහා මහගමසේකර, සුනිල් ආර්යරත්න සහ රත්න ශ්‍රී විජේරත්න යන ගේයපද රචකයන් තිදෙනාට මෙහි දී අවධානය යොමු කරපේ. මහගමසේකර නිර්මාණ අතර ‘අහසේ නිල් පැහැය උරා - මේඝ වලා කඩින් පෙරා,’ ‘මහා වැහි වලාවක් හදිසියේ ඇද හැලිණි⁴⁶ බඳු කාවෝක්ති මෙන් ම වැස්ස වහින්නට ඉස්සර අහසේ වලාකුළින් විදුලිය කෙටුවා,⁴⁷ මේඝ මැදින් විදුලිය මෙන් නටා දිවෙනවා⁴⁸ ආදී ගීතෝක්ති විද්‍යමාන ය. සුනිල් ආර්යරත්න

44. අතුකෝරළ; ලක්ශාන්ත: අමාවකේ සදක් සිඹිමි; බොරලැස්ගමුව, 2007, 63 පිටුව.
45. අබේසේකර, කරුණාරත්න, හඬ ගුවන් විදුලි සඟරාව; කොළඹ, 2014, 111 පිටුව.
46. මහගමසේකර; හංස ගීතය සහ තවත් නිර්මාණ; සම්: රත්නසිරි අරංගල; වැල්ලම්පිටිය; 1982; 143,146 පිටු.
47. මහගම සේකරගේ ගීත; මහගම සේකර; කොළඹ, 1976, 50 පිටුව.
48. මහගම සේකර නොපළ ගීත; සංස්: රංජිත් අමරකීර්ති පලිහපිටිය, කොළඹ, 1984, 78 පිටුව.

ගීතාවලියේ එන නව සත කුළු බිඳ නව වැසි එයි නව මල් මැද තණ තැන්නේ,⁴⁹ වැස්ස වලාහක දෙවියනි,⁵⁰ හිතමිතුරු සුළඟ ළඟ එන වැහි වලාවට කියන⁵¹ හතර වටින් කළු කෙරුවට, වහින්නට හැකිනම් ගිගුම් දී, මේසයක් සේ හුදෙකලා වි⁵² යන ගීත සංකථනයට ලක්කළ හැකි ය. රත්න ශ්‍රී ගීතාවලියේ එන අමරදේවයන් විසින් ගයනු ලබන පුතුවෝ ගීතයේ දී අපට හමුවන්නේ සාග්‍රවේදික සමාජයේ පර්ජනය දේවත්වයට නගා ඇති සෙයින් දේවත්වාරෝපිත වැහි වලාකුළ යි.

“වලාහක දෙවිඳු ඉසිවර - ඇසින් බල බලා පුතු දෙස-
ඉසුරු මුනි විහාරය ළඟ අන්න හිඳිනවා”⁵³

සුදුනෙළුම් ගීත සංග්‍රහයේ මුරුගසන් වැසි වසින මේසයයි, නිල් අහස වැසෙයි-කළු වලාකුළක් ඇවිදින, මේසවලා දැක නැගෙනා - තැනි ගැනිලා⁵⁴ යන ගීතෝක්ති තිබේ. ඔහුගේ ආලකමන්දා ගීත සංග්‍රහයේ එන කවියාගේ මේසද්‍රව්‍යය නිර්මාණය වන්දිම් හිමි වලා⁵⁵ යන සීගිරි කාව්‍යෝක්තියෙන් සමාරඛධ ව අපට සම්මුඛ කරවන්නේ ද මේස සංකල්පය යි. එසේ ම එහි මල් මංගල්ලය නම් ගීතයේ දායාමාන මේස ලතාවෙහි කම්පිත වූ සත නිවා දමන්නේ, මේස ලතාවෝ - දෙරණට ආවෝ⁵⁶ යන යෝජනා ද මේස සංකල්පය හා සම්බන්ධ ය. එසේ ම රත්න ශ්‍රී පවසන්නේ මහාමේස හෙණ අකුණු විලාපය ඇසෙන මොහොතේ රන් දඹ රුක වන්නේ අම්මා බව යි. මහාමේස හෙණ අකුණු විලාපේ - රන් දඹ රුක මයෙ අම්මා⁵⁷ යන නිකිණි වැස්ස ගීත සංග්‍රහයේ දායාමාන ගීතෝක්තිය ඊට නිදර්ශන යි. මේ අතර මේ කුළු නැඟී විගස - පැරෙයි අකුණු සරින⁵⁸ යන ගීතෝක්තිය ඇත්තේ ද ඔහුගේ නිකිණි වැස්සේ ය.

49. ආර්යරත්න; සුනිල්; මකරන්ද; කොළඹ, 2000, 27 පිටුව.
50. ආර්යරත්න; සුනිල්; අරුන්දනී; කොළඹ, 1975, 40 පිටුව.
51. ආර්යරත්න; සුනිල්; ළා හිරු දහසක්; කොළඹ, 1978, 110 පිටුව.
52. ආර්යරත්න; සුනිල්; තුටු පඬුරු; කොළඹ, 1994, 31, 36, 120 පිටු.
53. විජේසිංහ; රත්න ශ්‍රී; වංකගිරිය අරණේ; නුගේගොඩ, 2002, 43 පිටුව.
54. විජේසිංහ; රත්න ශ්‍රී; සුදු නෙළුම්; නුගේගොඩ, 2004, 37, 51, 67 පිටු.
55. විජේසිංහ; රත්න ශ්‍රී; ආලකමන්දා; නුගේගොඩ, 2007, 114 පිටුව.
56. එම; 119 පිටුව.
57. විජේසිංහ; රත්න ශ්‍රී; නිකිණි වැස්ස; කොළඹ, 2012, 28 පිටුව.
58. එම; 42 පිටුව.

04. මේස සංකල්පය පිළිබඳ වෛදික සාහිත්‍ය ප්‍රවණතා

සාග්වේදාගත ජල සුක්ක අතර එන එක් සූත්‍රයක ‘අපාං නපාත්’ නමින් දෙවියෙක් නිරූපිත ය. ඉන්ධනයකින් තොර ව තමා ම දැල්වෙන, විදුලිය නමැති වස්ත්‍රයෙන් සැරසුණු රත්වත් පැහැයෙන් යුතු මේ අපාං නපාත් අග්නිගේ ස්වරූපයක් ලෙස ද දක්වා තිබේ. ඔහු සැඟ ව සිටින තැන වන්නේ වලාකුළු ය.⁵⁹

සොබාදහමේ අපූර්ව නිර්මාණයක් වන අග්නි හෙවත් ගින්න තුළ දෙවියන් දුටු කවියා ඒ දෙවියන් වර්ණනා කිරීමේදී යොදා ගත්තේ ද සොබාදහමේ වස්තූන් ය. හිරු, වලාකුළු, විදුලිය, අහස, පොළොව සහ ජලය වැනි සොබාදහමේ අංග, අග්නි හා අතිසමීප ලෙස සම්බන්ධ කොට දක්වා තිබීමෙන් පැහැදිලි වන්නේ එම සත්‍යය යි. පර්ජන්‍ය දේව සංකල්පය පිළිබඳ වන පහත සටහන මේස සංකල්පය ගැන වන සඳහනකි.

“උදෑසන හිරු තුළ, දැල්වෙන ගින්න තුළ ආලෝකය දුටු සාග්වේද කවියා විදුලි රේඛාවක වමන්කාරයෙන් මත් ව බියමුසු බැතියකින් ඒ දෙස බැලුවේ ය. වලාකුළක සුන්දරත්වය සහ අසිරිය ද දුටුවේ ය. මේ දැකීම ය, සාග්වේදික කවියා තුළ ‘පර්ජන්‍ය දේව සංකල්පය’ ජනිත වීමට ඉවහල් වූයේ. පර්ජන්‍ය යනු වැහි වලාකුළු යි. ඊට සංස්කෘත භාෂාවෙන් ‘පයෝධර’ යයි ද කියනු ලැබේ. මේ පයෝධර යන වචනය පියයුරු යන අරුත් හි ද යෙදෙයි. ‘පයස්’ සහ ‘ධර’ යන පද ද්වයේ සමව්‍යයෙන් පයෝධර යන වචනය සැදෙයි. ‘පයස්’ යන්නෙහි ජලය සහ කිරි යන අරුත් ඇත. ‘ධා’ ධාතුවෙන් සැදෙන ‘ධර’ යන්නෙන් අදහස් වන්නේ දැරීම යි. මේ අනුව ජලය දරන තැන යන අරුතින් වලාකුළු පයෝධර නම් වන අතර කිරි දරන තැන යන අරුතින් පියයුරු පයෝධර නම් වෙයි. මේ දෙකින් ම සිදු වන්නේ පෝෂණය පිළිබඳ වන විශිෂ්ට කාර්යය යි. වලාකුළු සිය ජලයෙන් වැසි වස්වා මහ පොළොව නමැති දරුවා පලවැලින්

59. Macdonell, Arthur Anthony, A Vedic Reader For Students, Madrass, 1957, pp 67, 68.

යුතු කොට සශ්‍රීක කරයි. මාතාව ද සිය කිරි දී දරුවන් පෝෂණය කිරීමේ උදාර කාර්යය ඉටු කරයි. පර්ජන්‍ය දේව සංකල්පය මේ සියල්ල කැටි කොට ගත් වින්තාවක් වූ බව පෙනේ.”⁶⁰

පර්ජන්‍යගේ සුවිශේෂ ලක්ෂණය වන්නේ වැසි වැස්වීම යි. ඒ වූකලී වලාකුළු මෙහෙවර යි. පර්ජන්‍ය පියකු වැන්න. ශාක නිෂ්පාදකයා මෙන් ම පෝෂකයා වන්නේත් පර්ජන්‍ය යි. මිනිස් කාන්තාවන් තුළ පමණක් නොව ගව දෙනුන්, වෙළඹුන් වැනි සත්ත්ව ජීවිත තුළ සශ්‍රීකත්වය ඇති කරන්නේත් ඔහු ය. මිහිකත ඔහුගේ බිරිඳ යි. ඔහුගේ සෙනෙහස එක තැනක නොරැඳී මුළු මහත් මිහිකත වෙත ගලා යයි. මෙසේ මිහිකත වෙත වර්ෂාව රැගෙන එන දයාබර ස්වාමියා වන්නේ පර්ජන්‍ය යි. ඔහු වර්ෂාව ගෙන දී මහි කාන්තාව තුළ ජීවය තැන්පත් කරයි. මේ සොබාදහමේ සුන්දර වූත් අර්ථවත් වූත් ක්‍රියාවලිය තුළ කවියා දේවත්වය දකියි.⁶¹ මේසය හා බැඳුණු පහත සඳහන් වර්ෂා ගීත අර්ථය තුළ ඇත්තේ ද උස් තැන් හා මිටියාවත් සම කරන වෛදික කවියා තුළ වූ ගැඹුරු වූත් දයාබර වූත් සොබාදම් ලැදි වින්තාව යි.

“ගිගුරුම් දෙනු මැනවි. හෙණ පුපුරුවනු මැනවි. ජීව බීජය තැන්පත් කරනු මැනවි. ජලයෙන් බර වූ රියෙන් වට්ට ඉහිලෙනු මැනවි. ලිහන ලද ජල පසුම්බිය පහළට අදිනු මැනවි. උස් තැන් ද මිටියාවත් ද සම වේවා!”⁶²

වර්ෂාවෙන් පසු ඇති වූයේ සශ්‍රීකත්වය යි. ‘වැසි වැස ඇත’ යන අරුත දෙන ‘වර්ෂං අවර්ෂී:’ යන සුන්දර කාව්‍යෝක්තිය වෛදික කවි සිත පිළිසිඳුණේ එහෙයිනි. වැසි වලාකුළු මිහිකත මත මුදා හළ වර්ෂාව නතර වූ පසු කවියා හාත්පස බලයි. ඔහුට දක්නට ලැබෙන්නේ වියලි බිම් ජල බිම් බවට පත් ව ඇති ආකාරය යි. ඒ අනුව කවියා පවසන්නේ දැන් කාන්තාර පවා ජල බිම් බවට පත් ව ඇති බව ය. හෝජන්‍ය සඳහා පැළෑටි ද වැටී තිබේ. දැන් මේ පර්ජන්‍ය වෙත

60. සොබාදහම තුළ දෙවියන් දුටු සාග්වේද කවියා; සමන් වන්ද්‍ර රණසිංහ, ශ්‍රී ලංකා ප්‍රාචීන භාෂෝපකාර සමාගම ශාස්ත්‍රීය සංග්‍රහය 1999 සංස්කරණය තෙරිපැහැ සෝමානන්ද හිමි ඇතුළු තවත් අය, පන්නිපිටිය, 1999, 174 පිටුව.
61. එම; 175 පිටුව.
62. සාග්වේද v. 83 7 සාග්වේද ගීතාවලි; නාරාවිල පැට්ටික, කොළඹ, 1997, 152 පිටුව.

මෙසේ ප්‍රදානය කැරෙන්නේ වර්ෂා ප්‍රදානය උදෙසා මානව ප්‍රජාව වෙතින් ලැබෙන අහිනන්දන ශීතය යි.

“අවර්ෂවර්ෂමුදු ඡු ගෘහායා - කර්ධන්වාන්‍යන්යේතවා උ අජ්ජන ඕෂධිර්භෝජනාය කම් - උන ප්‍රජා භොච්චෙදෝ මනීෂාම්”⁶³

05. මේසදූත වියුක්ත සංස්කෘත සාහිත්‍යාගත ග්‍රන්ථ පඤ්චකයක් ආශ්‍රයෙන් මේස සංකල්ප ගවේෂණය

සංස්කෘත සාහිත්‍යාගත ආදි කාව්‍යය වන රාමායණය වලාකුළ සමාන කරන්නේ ලෝකය උදෙසා අපරිමාණ මෙහෙවරක නිරත ව ලොවට සදර්ථ ප්‍රදානය කොට විශැකී යන සාධු ජනයන්ට ය. ලෝකය මනා වැස්සෙන් සතුටු කරවා, නදී තට පුරවා, මිහිකත පිරුණු සසා අැත්තක් කොට, වලාකුළ අහස අතහැර නැසෙතියි යන සුසංකල්පය වාල්මීකී ඍෂිවරයා මෙසේ ඉසොදුරු කාවොය්ක්තියක් බවට පත් කරයි.

“ලෝකං සුවෘෂ්ටායා පරිතෝෂයිත්වා - නදීස්තටාකානී ව පුරයිත්වා නිෂ්පන්තසසායං වසුධාං ව කාත්වා - ත්‍යක්ත්වා නහස්තෝයධරා ප්‍රණෂ්ටායා”⁶⁴

රාමායණයේ ‘වේෂ්ටිතං මේරුශිබරේ සතෝයම්ච තෝයදම්’⁶⁵ යන පාඨයෙන් කියැවෙන පරිදි රාවණ සම කරනු ලැබ ඇත්තේ මේරු පර්වතයේ දෘශ්‍යමාන සජල වලාකුළකට යි.

සාකුසංහාර සංස්කෘත බණ්ඩ කාව්‍යයේ වර්ෂා සාකුව පිළිබඳ වර්ණනා අතර වැසි වලාකුළ උදෙසා භාවිත වචන යෙදුණු පද්‍ය කිහිපයක් අපට හමු වෙයි. සිංහල පරිවර්තනයක් සමග මෙහි දක්වනු ලබන පද්‍යය විශේෂ වන්නේ එහි වලාකුළ හා සාමායක් දක්වන ජීව අජීවි වස්තූන් සමග එය සමාන කොට ඇති බැවිනි.

63. සාග්වේද v. 83. 10 සාග්වේදසංහිතා - ද්විතීය භාගා; ශ්‍රීමත් සායනාචාර්ය විරචිත භාෂ්‍යසමේතා, සංස්: එන්. එස්. සොන්තක්කේ සහ තවත් අය, පුනා, 1936.
64. රාමායණ iv.30.57 ශ්‍රීමද්වාල්මීකීරාමායණම්; මූලමාත්‍රම්, සංස්: රාමනාරායණදත්තශාස්ත්‍රී, ගෝරබ්පුර්, 1963.
65. එම; රාමායණ v.49.14

**"නිතාන්තරීලෝත්පලපත්‍රකාන්තිහි:-
ක්වචිත් ප්‍රභින්තාඤ්ජනරාශිසන්තිහෙහෙ:
ක්වචිත් සගර්හප්‍රමදාස්තනප්‍රහෙහෙ:-
සමාවිතං වෝර්ම සහෙනෙ: සමන්තත:~⁶⁶**

කිසියම් තැනක අතිශය නිලුපුල් පත් කාන්තියෙන් යුතු වලාකුළුවලින් ද තව තැනක වෙසෙසින් බිඳුණු අඳුන් රැසක් බඳු වලාකුළුවලින් ද තවත් තැනක ගැබ් ගත් කාන්තාවකගේ පියයුරු පැහැයෙන් යුතු වලාකුළුවලින් ද අහස හාත්පස ගැවසී ගන්නා ලදී.

සාකුසංහාරයේ වර්ෂා සාකු වර්ණනයේ සමාරම්භක පද්‍යයේ පොදු දිය සහිත වලාකුළු මතැකුන්ට සමාන කැරෙන 'සශිකරාමිහෝධරමත්තකුඤ්ජර:'⁶⁷ යන කාවෝර්කතිය ඇත. එහි තෙවැන්න වලාකුළු ගැන ම ලියැවුණු පද්‍යයකි. පිපාසයෙන් පීඩිත කැඳැති පක්ෂීන් විසින් අපට ජලය දෙවයි යන ආයාචනයට අනුව බොහෝ සෙයින් ජලය වර්ෂණය කරන්නා වූ මනහර හඬැති වලාකුළු සෙමින් සෙමින් ගමන් කරන බව එහි සඳහන් ය.

**"තෘෂාකුලෙශ්වාතකපක්ෂිණාං කුලෙඤ: -
ප්‍රයාවිතා තෝයහරාවලම්බිතා:
ප්‍රයාන්ති මන්දං බහුධාරවර්ෂිණෝ -
බලාහකා: ශ්‍රෝත්‍රමනෝහරස්වනෙනෙ:"⁶⁸**

මෙයට අමතර වශයෙන් මේසවාචී වචන වන පයෝමුචි, පයෝධර, අම්හෝධර, ජලමුචි, තෝයද, ජලධර⁶⁹ යන වචන ද සාකුසංහාරයේ දෘශ්‍යමාන ය.

කුමාරදාසයන්ගේ ජානකීහරණයේ ස්ථාන රාශියක මේස යන වචනය හෝ එහි පාරිභාෂික යෙදුම් හෝ හමු වෙයි. එහි ප්‍රථමාංකයේ එක් පද්‍යයක අර්ථය වන්නේ සරත්කල සුදු වලාකුළු, කුඟු මතුමහලෙහි කොබෝගෙඩි වළල්ල වැළඳ, මිහිඟුබෙරවල දෙන ලද ස්වකීය හඬ ඇති සිය ධීවනි ඇත්තේ ප්‍රාසාද කාන්තියේ බෙදීම කැමති වන්නේ ය යන්න යි.

66. සාකුසංහාර ii. 2 The Rthusamhara of Kalidasa with Sanskrit Text, edited by Shastri Vyankatacharya Upadhye & M.R. Kale, Delhi, 1997, page 15.
67. සාකුසංහාර II.I.
68. සාකුසංහාර II.3.
69. සාකුසංහාර II.10, 16, 19,21,22,27.

“ආලිංග්‍ය කුංගං වඩහී විටංකං විශ්‍රාණිතාත්මධිවනිපුෂ්කරේෂු යත් සෞධකාන්තේරිව සංවිභාග: වව්‍රේ සිතං ශාරදමහුවාන්දම්”⁷⁰

මන්ථවාතයෙන් කරකැවෙන වලාකුළු යන අර්ථය දෙය ‘මන්ථවාතහුමන්මේඝ’⁷¹ යන යෙදුම ද ලංකාවේ අකාලයේ පවා වලාකුළු ගැඹුරු කොට ගර්ජනා කරන්නේ යන අර්ථවාවී ‘ධිරං ගර්ජන්ති ලංකායාමකාලේ වාරිදා’⁷² යන යෙදුම ද ජානකීභරණයෙන් සමු වෙයි. එසේ ම පිළිවෙළින් ජලදා, වාරිදං, කෘෂ්ණමේඝ සහ අසිතවාරිද, මේඝ, අම්බුද, ජලධර, ජලදකාල, පයෝධර, ජලධරසා, ජලධරේ, වාරිදශීකර, ජලදෝදයේ, වාරිදේ, පයෝමුචි, මේඝසා හාදයේ, පයෝද කාලසා, පයෝධරස්පර්ශ⁷³ යන යෙදුම් ද එහි විද්‍යමාන ය.

දණ්ඩිකෘත දශකුමාරවර්තයේ ප්‍රථමෝචිඡ්වාසයේ එන රාජවාහන කුමරුන්ගේ හඬ ‘අහුනිර්සෝෂගම්භීරේණ ස්වරේණ’⁷⁴ යන වචන යොදමින් කවියා සමාන කරන්නේ මේඝ ගර්ජනාවකට යි. මේ අතර එහි නිල් වලාකුළු කරණ කොට ගෙන මහත් වූ අන්ධකාරයෙන් සන ව වැසී ගිය රාජ විදියක රාත්‍රී දර්ශනයක් ගැන වර්ණිත වන්නේ “නීලනිර්දනිකරපීවරනිමිරනිබිචිතායාං රාජවිථ්‍යා...”⁷⁵ ආදී වශයෙනි. තව ද එහි සැතපෙන රාජ කන්‍යාවක සම කරනු ලැබ ඇත්තේ සරත් සමයේ වලාකුළු නමැති උකුළෙහි නිදන විදුලියට යි.⁷⁶ එහෙත් ඒ වලාකුළු මිස වැසී වලාකුළු නොවේ.

ශ්‍රී ජයදේවකෘත ගීතගෝවින්දයේ සමාරම්භක පද්‍යයේ ‘මේකුළෙන් අහස සිනිදූ ව ඇත’ යන අර්ථය දෙන ‘මේසෙර්මේදුරමම්බරං’⁷⁷ යන්න ඇත. අනතුරුව ශ්‍රී කෘෂ්ණ දෙවියන්

70. ජානකීභරණ I.9 ශ්‍රී කුමාරදාසකෘත ජානකීභරණ මහාකාව්‍යය; සංස්: රත්මලානේ ශ්‍රී ධර්මාරාම නා හිමි, මහරගම, 1963, 4 පිටුව.
71. ජානකීභරණ II.13 එම; 34 පිටුව.
72. ජානකීභරණ II. 66 එම; 45 පිටුව.
73. ජානකීභරණ II.26, V.29, VIII.90, IX.5, XI.40,41,46,48,52,60,80,81,83,92 XII.12,13. එම; 81, 104, 171, 176 - 231, 237, 238, 241, 247 පිටු.
74. ශ්‍රීමද්දණ්ඩින්විරචිත දශකුමාරවර්ත; උත්තරපීඨිකා: කේ. බී. ජයවර්ධන සහ පුස්සැල්ලාවේ ඤාණරතන හිමි, කොළඹ, 2017, 59 පිටුව.
75. එම 92 පිටුව.
76. එම 134 පිටුව.
77. ගීතගෝවින්ද I.I.I ශ්‍රී ගීතගෝවින්දම්: සම්: මහාරාජ් දීන් දීක්ෂිත; බරණැස, 1951, 3 පිටුව.

ඇදී වත 'වසනං ජලදාහං'⁷⁸ වශයෙන් වලාකුළකට සම කැරේ. වරෙක කෘෂිණ දේව නව වලාකුළ යන අර්ථය දෙන අභිනව ජලධර⁷⁹ යනුවෙන් ආමන්ත්‍රිත ය. තව වරෙක කෘෂිණ ලලාටය ගත වළා සුමුයෙක සැලෙන සඳු පරයන සඳුන් තිලක සාමායෙන් ගෙන හැර දක්වා ඇත.⁸⁰ තවත් තැනෙක කියැවෙන්නේ රාධා කෘෂිණ යැයි සිතා අනල්පතිමර ජලධරයක්⁸¹ එනම් ගත අඳුරු වලාකුළක් සිප වැළඳ ගත් බව යි. ගීතගෝවින්දයේ එක් තැනක කියැවෙන 'සජල ජලද සමුදය රුචිරේණ'⁸² යන ගීතෝක්තියේ දී කෘෂිණ සම කරනු ලැබ ඇත්තේ දිය සහිත වලාවක් පැහැසර ලෙස උදාවන ආකාරයට යි.

06. මේස සංකල්පය පිළිබඳ සංස්කෘත සාහිත්‍යාගත උපරි ප්‍රකාශනය කාලිදාසයන්ගේ මේසදූතය

මේසදූතයේ මේසය ම මූලය කොට ගනිමින් ඊට අදාළ සමස්ත සංසිද්ධිය විවරණය කැරේ. සමීප වර්තමානයේ යථෝක්ත කෘතියට වටගෙදර විමලබුද්ධි හිමියන් විසින් කරන ලද ප්‍රාමාණික සිංහල පරිවර්තනයේ එන දීර්ඝ ප්‍රස්තාවනාවේ සඳහන් වන පරිදි ශ්‍රී ලංකාවේ කෝට්ටේ යුගයේ දී රචිත සියලු සංදේශ කාව්‍යයන්ට පූර්වාදර්ශය වූයේ මේසදූතය යි. එසේ ම පශ්චාත්කාලීන සංස්කෘත සාහිත්‍යය තුළ පහළ වූ සියලු දූත කාව්‍යයන්ට පූර්වාදර්ශය වූයේ ද මේසදූතය යි.⁸³ මේසදූතයේ කියැවෙන පරිදි එක්තරා යක්ෂ ගෝත්‍රික පෙම්වතෙක් සිය රාජ කාර්යයෙහි වූ ප්‍රමාදයක් කරණ කොට ගෙන සිය සෙන්පතියාගෙන් රාමගිරි අසපුවට ඔහු පිටුවහල් කිරීමෙහි ලා වන දඬුවම ලබයි. එම දඬුවමට අනුව පෙම්වතාට පුරා වසරක් එහි නැවතී සිටීමට සිදු වෙයි. මේ වූ කලී පෙම්වතා පෙම්වතියගෙන් දීර්ඝ කාලයකට දුරස් කිරීමකි. එය මේ විරහනීය පෙම්වතුන් යුවලට දරාගත නොහෙන අසිරු අන්දැකීමක් වෙයි. වර්ෂා සෘතුව සමීප වද්දී

78. ගීතගෝවින්ද I.1.8 එම; 8 පිටුව.
79. ගීතගෝවින්ද I.2.7 එම; 11 පිටුව.
80. ගීතගෝවින්ද II.5 එම; 24 පිටුව.
81. ගීතගෝවින්ද VI.6 එම; 58 පිටුව.
82. ගීතගෝවින්ද VII.35 එම; 73 පිටුව.
83. මහාකවීකාලිදාසවීරචිතමේසදූත විස්තරාර්ථ සහිත පදගත සන්නස: සම්: වටගෙදර විමලබුද්ධි හිමි, නුගේගොඩ, 2024 xxxvi, xxxvii පිටු.

පෙම්වතාට සිය පෙම්වතිය සිහිපත් වෙයි. එහෙත් ඔහුට ඇය වෙත පෙම්පතක් හෝ වෙනයම් පණිවිඩයක් හෝ යැවීමට ක්‍රමයක් නැත. මෙසේ විරහ වේදනාවෙන් පීඩිත පෙම්වතා කිසියම් අස්වැසිල්ලක් ලබන්නේ අහසේ පාව යන වැහි වලාකුළක් දැකීමෙනි. ඒ මේඝය ම සිය දූතයා කොට ගනිමින් සිය පෙම්වතියට පණිවිඩයක් යැවිය නොහැකි ද යන කල්පනය පෙම්වතාගේ සිතෙහි ඇති වෙයි. මුළු මහත් මේඝදූතය පුරා අන්තර්ගත ව ඇත්තේ මේ පෙම් පණිවිඩය යි.

මේඝදූතය පූර්ව මේඝය සහ උත්තර මේඝය වශයෙන් ප්‍රධාන කොටස් දෙකකින් සමන්විත ය. උත්තර මේඝයෙහි අන්තර්ගත පද්‍ය සංඛ්‍යාව සැට දෙකකි; උත්තර මේඝයෙහි පද්‍ය පනස් දෙකකි. සමස්ත කෘතිය හුයක් මෙන් එකිනෙකට සම්බන්ධ කරන්නේ මේඝය යි. අපට මේඝදූතයේ දී කවියා පළමුවෙන් මේඝය මුණ ගස්වන්නේ පූර්වමේඝයේ ද්විතීය පද්‍යයේ දී ය. ඒ ඇසළ මස පළමු දිනයෙහි වැළඳගත් සානුව ඇති ඉවුරු බිඳීමෙහි ලා දක්ෂ වූ ඇතකු මෙන් දර්ශනය වන වලාකුළක් දුටු බව කීමෙනි.

“ආභාඨසා ප්‍රථමදිවසේ මේඝමාශ්ලිෂ්ටසානුං -
වප්‍රක්‍රීඩාපරිණතගජ: ප්‍රේක්ෂණියං දදර්ශ”⁸⁴

කාලිදාසයන්ගේ කවිතාවෙහි සුවිශිෂ්ට ලක්ෂණයකි, සොබාදහම තුළ සත්ත්ව ස්වභාව සහ මානව වරණ දැකීමේ ප්‍රවණතාව. මේඝාලෝකය හෙවත් මේඝය දර්ශනය වන කල්හි සුවසේ හිඳින දනන් සිත වුව විකෘතියට පත් වෙයි. එහෙයින් වෙනදා ආදරයෙන් වැළඳගත් වර්තයෙන් දුරස් වූ කල්හි එබඳු තැනැත්තකු ගැන කියනු ම කවරේ දැයි අසයි. ඒ වූකලී වලාකුළ සහ විරහි ජනයන් අතර ඇති සහසම්බන්ධතාව අතර ඇති අවියෝජනීයත්වය ප්‍රකාශයට පත් කිරීමකි.

“මේඝාලෝකේ භවති සුබිනෝපාන්‍යාලාවානතී වේත:
කණ්ධාශ්ලේෂප්‍රණයිනි ජනේ කිං පුනර්දුරසංසපේ”⁸⁵

84. මේඝදූත 1. 2 The Meghaduta of Kalidasa, with the Commentary (Sanjivani) of Mallinatha edited with a literal English Translation by M. R. Kale, Bombay, 1934 page 5.
85. මේඝදූත 1.3 page 9.

වර්ෂා සමය විරහ වේදනාව අත්‍යන්තරව ව දැනෙන කාලය බැවින් වර්ෂාවේ දූතයාට ම සිය පෙම්වතියගේ ප්‍රාණය දරා ගන්නා ශක්ති ප්‍රදායකයා වෙන්නැයි කියයි. මෙහි දී වර්ෂාව හැඳින්වීම සඳහා සංස්කෘත භාෂාවේ යෙදෙන එක් වචනයක් වන්නේ ශක්තිනී ය. මේ සංවේදනීය අවස්ථාවේ දී පෙම්වතා සිය පෙම්වතිය සනසන්නට සිතන්නේ තමා සුවසේ හිඳින්නේ ය යන පණිවිඩය එනම් ස්වකුශලමයි ප්‍රවාත්තිය ඇය වෙත මේසය මගින් සම්ප්‍රේෂණය කිරීමට සැලැස්වීමෙනි. එහෙත් පෙම්වතා පිළිබඳ සත්‍යය වන්නේ ඔහු සතුටින් නොව අතිමහත් විරහ වේදනාවෙන් පීඩිත ව සිටින බව යි. අහිතව කුටුස් කුසුම්න් පුද ලද මේසයට ප්‍රීතිපූර්වක වදන් පවසමින් හදවතේ නැති සතුට ඇති බවක් මවා පෙන්වන්නේ එහෙයිනි.⁸⁶

මේසදූතයෙහි නිරූපිත පෙම්වතා යනු සප්‍රාණ ජීවින් සහ අප්‍රාණ වස්තූන් පිළිබඳ වෙනස මනාසේ අවබෝධ කොට ගත්තෙකි. එහෙත් ජීවිතයේ තීරණාත්මක අවස්ථාවන්හි දී කවර තැනැත්තෙක් හෝ සිය වේදනාව ප්‍රකාශ කිරීමට සමීපයේ කිසිදු ප්‍රාණයක නොමැති නම් ළඟ ඇති අජීවී වස්තුවකට වුව සිය දූක පළ කරන්නට කටයුතු කරයි. මේසය යනු දූමය, ආලෝකය, ජලය සහ පවන යන සාධක සතරෙහි එක්වීම නිසා සෑදෙන අජීවී වස්තුවක් බව ඔහු දනියි. එසේ ම ඉන්ද්‍රිය ශක්තිය ඇති ප්‍රාණින් විසින් ගෙන යායුතු සන්දේශකරණය මේසයට කළ නොහැකි බව ද ඔහු දනියි. එහෙත් කිරීමට අන් කිසිවක් නොමැති කල සිය ඉෂ්ටාර්ථ සම්පාදනය උදෙසා අජීවී වස්තූන් වෙත වුව ආයාචනා කිරීමට විරහී ජනයෝ උත්සුක වෙති. එබඳු අය වේතන අවේතන භාව නොසලකන බැවිනි.⁸⁷ මේ මානව මානසික ස්වභාවය වූ කල්හි කාල දේශ ආගම් ජාති ඇ හේදයන්ගෙන් තොර ව මෙලොව ජීවත් වූ ජීවත් වන කවර හෝ මානවයකුට දැනෙන තත්ත්වයකි. සංස්කෘත කවියා හෝ සිංහල ගේය පද රචකයා පවසන මේ මෙහෙවර වලාකුළකට හෝ සුළඟට ඉටු කළ හැකි දෙයක් ද? මෙයට කාලිදාස සිය මේසදූතයේ දී මනා පිළිතුරක් දෙයි. ඔහු පවසන්නේ මේසය, ඔබ ලොව ප්‍රසිද්ධ වූ පුෂ්කර ආචර්තක යන යන ශ්‍රේෂ්ඨ මේස වංශයෙහි ජන්මලාභය ලද කැමැති රුවක් ගත හැකි ඉන්ද්‍ර දෙවියන්ගේ ප්‍රධාන පුරුෂයා බව තමා දන්නා හෙයින්

86. මේසදූත 1.4 page 11.

87. මේසදූත 1.5 page 13.

දෛවානුකූල ව හෘදය බන්ධුවරියගෙන් වෙන් කරන ලද කමා ඔබ කෙරෙහි ආයාචනා කරන්නකු බවට පත් වී ඇති බව යි. ආයාචකයා විසින් ආයාචිත වර්තයේ ඇති ගුණෝත්කර්ෂය නිසා එම ඉල්ලීම ඉටුවුවත් නැතත් එහි දෝෂයක් නොවේ. එසේ ම උත්තම වර්තයකින් යම් ඉල්ලීමක් කොට ඒ නිෂ්ඵල වීම නිවයකු වෙතින් ඉල්ලීම් ඉටු කොට ගැන්මට වඩා ශ්‍රේෂ්ඨ බව ද එහි කියැවෙයි.

“යාඥා මෝඝා වරමධිගුණේ නාධමේ ලබ්ධකාමා”⁸⁸

සංස්කෘත සාහිත්‍යය මේඝය සාධුජනයනට සම කරයි. තත් සාහිත්‍යාගත ප්‍රසිද්ධ ප්‍රකාශයක දැක්වෙන්නේ සජ්ජනයන් වලාකුළු මෙන් ලොව දුර්ලභ ව උපදින බව යි.

“ජායන්තේ විරලා ලෝකේ ජලදා ඉව සජ්ජනා”⁸⁹

මේ දුලබ වලාකුළු ය, තාපපීඨිත මෙන් ම විරභ පීඨිත ආකූර ජනයනට පිහිට වන්නේ. මේඝය සතු මේ අනාථසනාථකරණ ගුණය යි, පෙම්වතා යථෝක්ත පණිවිඩය යැවීමට මූල කාරණය වන්නේ. මෙහි දී කවියා විසින් භාවිත සන්තප්තානාං යන වචනය යටකී ද්වි අර්ථයන් සමග ම ගැනීමෙනි, අපට වඩාත් භාවසුචක අර්ථයක් මතු කොට ගත හැක්කේ.

“සන්තප්තානාං ත්වමසි ශරණං තත්පයෝද ප්‍රියායා”⁹⁰

මේඝය යනු ජීවිතය පිළිබඳ අපේක්ෂා දල්වන්නා ය. ආකාශ සංචාරී ඔහු දකින විට විරහිනී හදවත්වල අපේක්ෂා දැල්වෙයි. එපමණක් නොව කල්‍යාණ මිත්‍රයකු වන මේඝය දැකීමෙන් තුංග පර්වත ද මහදානන්දයකට පත් වෙයි. පෙම්වතා සිය ප්‍රේමසන්දේශභාරක මේඝයට සිය ගමන යද්දී අතරමග දී හමු වන විත්‍රකූට පර්වතය ළඟ නැවතී ඔහු වැළඳ සමුගන්නැයි කියයි. එවිට සිත්කුළු ගිර ද කඳුළු මුදයි. මන්ද කවිසමයානුගත පර්වත යනු ජලය දැකීමෙන් මොළොක් වන කඳුළු ද මුදන සහකම්පනීය වස්තුවක් බැවිනි.

88. මේඝදූත 1.6 page 15.
89. පඤ්චතන්ත්‍රම්; මිත්‍රභේද; 29 පද්‍යය. Pancatantra of Vishnusharman, Kale, M.R.; 1995, p 8.
90. මේඝදූත 1. 7 page 17.

ගොවිතැනෙහි ඵල සම්පත්තියෙහි හිමිකරු වන්නේ මේසය යි. මන්ද ජලවර්ෂක මේසයන්ගෙන් තොර වීම යනු කෘෂිකර්මයෙහි අවනතිය වන බැවිනි. වලාකුළු දෙස ගෙවිලියන් ස්තෝහසුර්වක දැසින් බලා සිටින්නේ එහෙයිනි. මේ නිසා ම එගොවිබිම් වෙතට පහත් වී නගුලින් සී සෑම නිසා හටගත් සුවද මුසු කොට ගනිමින් යළි ගමනෙහි යෙදෙන්නැයි ප්‍රේමවිරහී සංසිද්ධියේ කාව්‍යප්‍රකාශක කාලිදාස කියයි.⁹¹

කවියා දිගින් දිගට ම මානව ජීවන වරණ පවත්නා තත්ත්වයට වඩා උත්කුංගභාවයට පත් කිරීමෙහි ලා වන ස්වභාදයාහිලාෂයෙන් යුක්ත ව මේසානුසාරී සංකල්ප සමාජය වෙත මුදා හරියි. කවියාට අනුව මේසය යනු වරක් ආමුකුට පර්වත බිම සිසාරා පැතිර ගිය දාවාග්නිය ජලවර්ෂණයෙන් නිවාලූ තැනැත්තා ය. ආමුකුටයට සිය මේස මිතුරා කළ ඒ සදුපකාර අමතක නැත. එහෙයිනි, මේ සන්දේශය රැගෙන යන වලාකුළු ගිමන් නිවීම සඳහා ගිරිහිසට පහත් වූ මොහොතේ ඔහු ගොරවයෙන් පිළිගන්නේ. ඒ කලින් උපකාර කළ මිතුරකු සරණ පතා ආවිට සාධුමිත්‍රයා කිසිසේත් ඔහුට පිටුනොපාන බැවිනි.”⁹²

තමා පිළිගත් ගිර විෂයයෙහි ද මේසය විසින් කළයුතු ප්‍රතික්‍රියාවක් වෙයි. එහෙයිනි කවියා පවසන්නේ ජල වර්ෂණය කොට පර්වත ශ්‍රීෂ්මයෙන් හටගත් අග්නිය නිවාලන ලෙස යි.⁹³ යථෝක්ත අර්ථවාචී පද්‍යය බොහෝ මේසදූත පරිවර්තන හෝ ව්‍යාධ්‍යා ග්‍රන්ථවල නැත. මෙය පසුකාලීන ව මේසදූතයේ 18 - 19 යන පද්‍ය අතරට අලුතින් ඇතුළු කළ පද්‍යයක් විය හැකි ය. කාලිදාසයන්ගේ ප්‍රධාන ග්‍රන්ථ සයට ම ව්‍යාධ්‍යාන සම්පාදනය කළ මල්ලීනාථ ද යථෝක්ත ශ්ලෝකය ගැන සඳහනක් කොට නැත.

ගමන් මල්ල සැහැල්ලු වන තරමට යන ගමන ද පහසු වෙයි. මෙය මේසයට ද සාධාරණ ය. තමා දරා සිටින ජලය මුදා හැරීම කරණ කොට ගෙන ඔබට දැන් වඩා පහසුවෙන් ගමන් කළ හැකි යැයි කවියා පෙම්වතා ලවා වලාකුළුට කියයි. ‘තෝයෝත්සර්ගාදූතතරගතිස්තත්පරං වර්තම තීර්ණ:’⁹⁴ යන

91. මේසදූත 1. 16 page 33.
92. මේසදූත 1. 17 page 35.
93. වටගෙදර විමලබුද්ධි හිමි, 40 පිටුව.
94. මේසදූත 1. 19 page 37.

කාව්‍යාකෘතියෙන් කියැවෙන්නේ මෙය යි. මේ වූකලී කායික ව සහ භෞතික ව අප්‍රමාණ භාරයන් දරා ගනිමින් ජීවන යාත්‍රාවෙහි යෙදෙන මානවයන් වෙත සිය ජීවන චරණ වෙනස් කොට ගැන්ම උදෙසා දුන් සදූපදේශයක් නොවන්නේ ද?

තදන්තර ව කවියා මේඝයට පවසන්නේ ජලය මුදා හළ බැවින් රේවා නදියෙන් දිය පානය කොට යළි ගමන අරඹන ලෙස යි. එවිට ඇතුළත සාරවත් වූ බැවින් සුළඟට වලාකුළු වංචල කළ නොහෙන බැවිනි. බරක් ඇත්තේ ද ගෞරවය පිණිස වන්නේ ද එබඳු දෙය යි; එබඳු චරිත යි. වලාකුළු සම්බන්ධයෙන් කොට ඇති යථෝක්ත ප්‍රකාශය අපට උත්තම මානව චරණයක් වශයෙන් ද හදුනා ගත හැකි ය.

**“අන්ත:සාර: සන තුලයිතුං නානිල: ශක්ෂාති ත්වාං
රික්ත: සර්වෝ භවති හි ලසු: පූර්ණතා ගෞරවාය”⁹⁵**

සිය ප්‍රේම සන්දේශය රැගෙන උදේනී නගරය වෙත දිවෙන චාරිකාවේ දී මේඝයට නිර්වින්ධ්‍යා නදිය හමු වෙයි. ඒ නදියෙහි සරන හංස පන්තිය කවියා සමාන කරන්නේ ඒ නදී ලාලනියගේ ඉණ බැදී මෙවුල් දමට යි. දියසුළු යනු ඇගේ නාභිය යි. ඇගේ ගමන ලලිතවත් ය. කවියා මෙහි නිරූපිත පෙම්වතා ලවා මේඝයට පවසවන්නේ සිරිඟර රස පිරි සැමියකු මෙන් ඇය දෙස බලන ලෙස යි. මෙහි දී කවියා විසින් භාවිත රසාභ්‍යන්තර: යන වචනය රසය ඇතුළත තබාගෙන සිටින, රසය ම අභ්‍යන්තරය කොට ඇති මෙන් ම ශාංගාර රසය ම අරුත් කොට ඇති ආදී වශයෙන් වන බහුවිධ අර්ථ සුවනය කරයි. එසේ ම සිය කාව්‍යාර්ථය එහි උපරි තලයට නංවමින් කවියා සිය කවි කුසුම සහෘදය පාඨක සංසදයට ප්‍රදානය කරන්නේ ප්‍රියයන් විෂයයෙහි ලා වන කාන්තාවන්ගේ විලාසවත් වචන ම ඔවුන්ගේ ප්‍රේම ප්‍රකාශනය ද වන බව කියමිනි.

**“නිර්වින්ධ්‍යායා: පථී භව රසාභ්‍යන්තර: සන්තිපතා
ස්ත්‍රීනාමාද්‍යං ප්‍රණයවචනං විභ්‍රමෝ හි ප්‍රියේෂු”⁹⁶**

95. මේඝදූත 1. 20 page 40.
96. මේඝදූත 1. 29 page 53.

යහපත් රාජ්‍යයක් නම් සාධුජනයන් වශයෙන් හැඳින්විය හැකි පුරවැසි සම්පතට හිමිකම් කියන ජනපදවලින් සමන්විත විය යුතු ය. තදනන්තර ව මේසය පිවිසෙන්නේ පුණ්‍යාවසානය කරණ කොට ගෙන මනුලොවට ඒමට සිදු වූ නමුත් ස්වර්ග වාසයට යෝග්‍ය ජනයන්ගෙන් යුතු අවන්ති ජනපදයට යි. එජනපදය සැලකිය යුත්තේ දෙව් ලොව ම කොටසක් ලෙස යි. මේ අනුව මෙකව් වැකි කියවද්දී එවන් ජනතාවක් ඇති දේශයක් දැක ගැන්මට මේසය මෙන් අප ද පින් කළ යුතු නොවේ ද යන හැඟුම අප තුළ ඇති වෙයි.

**“ස්වල්පීභූතේ සුවරිතඵලේ ස්වර්ගිණාං ගාං ගතානාං
ශේෂෙ: පුණ්‍යාර්භාතමිව දිව: කාන්තිමත්ඛණ්ඩමේකම්”⁹⁷**

මෙයින්කිබිති කවියා මේසයට පවසන්නේ උදේනී නුවර ප්‍රියයන්ගේ මන්දිර වෙත යන යුවතීනට ගණ අඳුර නිසා නිරුද්ධ වූ ආලෝකය ඇති පෘථිවි මාර්ගය සිය විදුලියෙන් ප්‍රකාශයට පත් කරන ලෙස යි. එහෙත් වැසි ජලය හෙළීමෙන් හෝ මේසයනට ආවේණික ගර්ජනයෙන් ඔවුන් බියපත් නොකරන්නැයි ද ඉල්ලා සිටියි. මෙයින් ප්‍රකාශයට පත් වන්නේ විරහි පෙම්වතාගේ සානුකම්පී මෘදු හදවත යි.

**“සෞදාමන්‍යා කනකනිකෂස්නිග්ධයා දර්ශයෝර්ථිං
තෝයෝත්සර්ගස්නනිකමුඛරෝ මා ච භූර්වික්ලවාස්තා:”⁹⁸**

බාර ගත් වගකීම භාරදුර නම් අතරමග හමුවන සිත් අලවන තැන්වල නොරැඳී ගමන් කළ යුතු ය. බොහෝ වෙලාවක් විදුලි කොටමින් බැබළීම හේතු කොට ගෙන වෙසෙට පත් විදුලිය නමැති ප්‍රියාව සහිත ඔබ නිදිගත් පරෙවියන් ඇති මැදුරු පියසක රැය පහන් කොට හිරු උදාවත් ම ගමනෙහි ශේෂාර්ධය සපුරාලීම උදෙසා උත්සුක වන්නැයි ආයාචනය කරයි. මන්ද මිතුරන් වෙනුවෙන් කළයුතු කාර්යය නොපමා ව ඉටු කළ යුතු බැවිනි.⁹⁹

මේසද්‍රතය වරින් වර ඉසොදුරු මේස සංකල්ප අප අබිමුව තබයි. එහි උත්තර කාණ්ඩයේ එන පුෂ්පමේසීකාත ආත්මා යන යෙදුම ඊට එක් නිදසුනකි. මෙය යොදා ඇත්තේ ස්කන්දකුමාර නම්

97. මේසද්‍රත 1. 31 page 56.
98. මේසද්‍රත 1. 40 page 70.
99. මේසද්‍රත 1. 41 page 72.

දිව්‍යමය චරිතය හැඳින්වීම සඳහා ය. දේවගිරියෙහි නිබඳ වාසය කරන එම දෙවියනට ඇත්තේ පුෂ්ප මේඝයකට පත් කරන ලද ශරීරයකි. එහි අර්ථය ස්කන්ද දෙවි සිය සිරුර කැමැති කැමැති රූපයකට පත් කොට ගැන්මේ - ශරීරය මල් වර්ෂාවක් වලාකුළු වැස්සක් බවට පත් කොට ගැන්මේ ශක්‍යතාවෙන් යුතු බව යි. ඔබ අභිෂේක කළ යුත්තේ ආකාශ ගංගා ජලයෙන් සාරවත් පුෂ්ප වර්ෂාවෙන් යයි කවියා තවදුරටත් කියයි.

**“තත්‍ර ස්කන්දං නියතවසතිං පුෂ්පමේඝිකෘතාත්මා
පුෂ්පසාරෙර: ස්නපයතු භවාන් වරෝමගංගාජලාර්ඳ්‍රෙ:”¹⁰⁰**

මේඝය යනු මෙපරිද්දෙන් දේව ස්වරූප හා සම්බන්ධ වන්නෙකි. කවියා මේඝය හඳුන්වන්නේ ශ්‍රී කෘෂ්ණ දෙවියන්ගේ වර්ණය සොරකම් කොට ගැන්මට සමත් වූ තැනැත්තා වශයෙනි. භාරතයේ ශ්‍රී කෘෂ්ණ උදෙසා භාවිත කරන ශ්‍යාමවර්ණ කෘෂ්ණ යන යෙදුම ද මේ මොහොතෙහි අපගේ සිහියට නැගෙයි. සංස්කෘත කවියා සාහිත්‍යාගත සංසිද්ධි සමාන කිරීමෙහිලා භාවිත උපමා සොයා යාමේදී මේඝ සංකල්පය ළඟ ද නැවතෙයි. කුරු ක්ෂේත්‍රයෙහි දී ගාණ්ඨිව දුන්න දරන අර්ථන කියුණු හී සිය ගණනකින් රජවරුන්ගේ හිස් කපා හෙළීම පිළිබඳ වන සුසැඬ සිදුවීම මේඝය නෙළුම් මත උදක ධාරා ඇද හෙළීමට ඔහු සම කරයි.

**“රාජාන්‍යාන්‍යාං ශිතශරගතෙර්භ්‍යතු ගණ්ඨිවධන්වා
ධාරාපාතෙසත්වම්ච කමලාන්‍යභ්‍යවර්ෂන්මුඛානි”¹⁰¹**

වලාකුළු පිටතින් කෘෂ්ණවර්ණ වුවත් ඔහුගේ අභ්‍යන්තරය ශ්වේත වර්ණ වෙයි. ඉන් සංකේතවත් වන්නේ මේඝයේ ආභ්‍යන්තරික පාරිශුද්ධිය යි. ඔහු සිය අභ්‍යන්තරය පවිත්‍ර කොට ගන්නේ සරස්වතී නම් දේව නදියේ ජලය පානය කිරීමෙනි. විරහිනී ප්‍රේමයක දූතයා වෙමින් මේ යන ගමනේ දී මේඝයට සරස්වතී නදිය හමු වන බව පෙම්වතා දනියි. එහෙයින් සියල්ලට පළමු සිය අභ්‍යන්තර ශුද්ධිය ඇති කොට ගැන්ම පිළිබඳ වන අරමුණින් බැහැර නොවන්නැයි ඉල්ලා සිටියි. මෙය කාලිදාස කවියා අතින් රමණීය කාව්‍යෝක්තියක් බවට පත් ව මෙසේ ප්‍රකාශයට පත් වෙයි.

100. මේඝදූත 1. 46 page 79.
101. මේඝදූත 1. 51 page 86.

“කෘත්වය කාසාමධිගමමපාං සෞමය සාරස්වතීනා-

මන්ත: ශුද්ධස්ත්වමපි භවතා වර්ණමාත්‍රේණ කෘෂ්ණ:”¹⁰²

මෙබඳු සඳුකිති අපට මේසදුකයේ තැනින් තැන සමු වෙයි. මෙය තත් බණ්ඩ කාවායයෙන් වරින් වර ප්‍රකාශයට පත් වන එක් විශේෂතාවක් වශයෙන් ද හඳුන්වා දිය හැකි ය. ලැව් ගින්නෙන් දැවෙන හිමාලය වනය සිය ජල ධාරා පතනයෙන් මේසදුකයේ කියැවෙන පරිදි වාර්ධාරාසහසුයකින් නිවා සනසාලිය හැක්කේ මේසයට යි. මන්ද උත්තම වර්තවල කාර්යය වන්නේ ඔවුන් සතු සම්පත් මෙන් ම ශක්තීන් යොදා විපතට පත්වුවන් ඉන් මුදාලීම බැවිනි.¹⁰³ කවියා සිය සහායය වර්තවලට උපකාර කිරීම ද මේස මෙහෙවරට අයත් ය යන කරුණ ද පෙම්වතා මුඛින් අපට දන්වයි. ඒ කෙලාශ පර්වතයට නගින පාර්වතී දෙවඟනට එම පර්වතයේ මැණික් ඉවුරට නැඟීම පිණිස ඔබගේ මේස ශරීරය සන කොටස් බවට පත් කළ සෝපාන මාර්ගයක් බවට පරිවර්තනය කොට ගැනීමෙනි.

**“හංගීභක්තයා විරචිතවපු: ස්තම්බිතාන්තර්ජලෝභ: -
සෝපානත්වං කුරු මණිතටාරෝභණායාග්‍රයායි”¹⁰⁴**

මේසදුකයේ පූර්ව මේසයට සාපේක්ෂ ව උත්තරමේසයේ මේස හෝ එහි පාරිභාෂික පද හෝ දක්නට ලැබෙන්නේ අඩුවෙනි. උත්තරමේසයේ ජලද සහ අම්බුවාහං¹⁰⁵ යන වචන ද්වය එසේ අඩුවෙන් වූ මේසාර්ථවාචී පද භාවිතයකට නිදර්ශන යි.

යථෝක්ත උත්තරමේසයේ මතු නොව සමස්ත මේසදුක කාවායයේ අවසානය සලකුණු කරන උත්තරමේසාගත පදයයේ ජලද යන මේසාමන්ත්‍රණය අන්තර්ගත ය. එසේ ම එහි වලාකුළට මොහොතකුදු විදුලිය නමැති පෙම්වතියගෙන් ක්ෂණයකුදු විරහවක් නොවේවා යන ප්‍රාර්ථනය කරන තමා විරහයට පත් වුව ද අන්‍යයනට එබඳු තත්ත්වයක් ඇති නොවිය යුතු ය යන මානව ප්‍රේමවන්තයා අපට මුණ ගැසෙන්නේ ද එහි ය. එහෙයින් යථෝක්ත පදයයේ නාද මාධුර්යය සහ අර්ථ මාධුර්යය යන දෙක සලකා විශේෂයෙන් එහි

102. මේසදුක 1. 52 page 88.
103. මේසදුක 1. 56 page 95.
104. මේසදුක 1. 63 page 104.
105. මේසදුක 11. 37, 39 pages 158, 161.

ප්‍රාචුලාර්ථය නිසා ම එය සිංහල පරිවර්තනය ද සමග මෙහි උපුටා දක්වනු ලැබේ.

“ඒතත්කෘත්වා ප්‍රියමනුවිතප්‍රාර්ථනාවර්තීනෝ මේ -
සෞභාර්දාද්වා විධුර ඉති වා මය්‍යනුක්‍රෝෂඤ්ඨ්‍යා
ඉෂ්ටාන්දේශාන් ජලද විචර ප්‍රාවාෂා සම්භාතශ්‍රීර් -
මාභූර්දේවං ක්ෂණමපි ච තේ විද්‍යුතා විප්‍රයෝග:”¹⁰⁶

මේඝය, සුභද බව නිසා හෝ මා කෙරෙහි ඇති කරුණාබර සිත නිසා හෝ නොගැලපෙන යම් අයැදුමක් වශයෙන් මගේ මේ සන්දේශය ගෙන යාම නම් වන කැමැත්ත ඉටු කොට වර්ෂා කාලයෙහි එක් කළ ශෝභාව සහිත වූයේ තමන් කැමැති කැමැති දේශයන්හි සැඟවී සිටින මැනවි. මට මෙන් ඔබට මොහොතකටවත් විද්‍යුත් පතිනියගෙන් විරහවක් නොවේවා!

සමාවලෝචනය, නිගමනය සහ යෝජනාව

මෙහිදී පළමු ව කෝශ ග්‍රන්ථානුසාරයෙන් මේඝය නිර්වචනය කොට තත් සංකල්පය පිළිබඳ හැඳින්වීමක් කරනු ලැබ ඇත. එහි ඇති මහදර්ථ සංස්කෘත සාහිත්‍ය මූලාශ්‍රයානුගත ව පැහැදිලි කොට ඇත්තේ එයින්කී; s j යි. අනතුරුව පාලි සහ සිංහල යන භාෂා ද්වයේ භාවිත මේඝ සංකල්පය ද සැකෙවින් සංකථිත ය. මෙහි දී එක ම මේඝය පාලියේ දී වැඩි වශයෙන් ආගමික දෘෂ්ටි කෝණයෙන් ද සංස්කෘතයේ දී වැඩි වශයෙන් සෞන්දර්යාත්මක දෘෂ්ටි කෝණයෙන් ද බලා ඇති බව පෙනී ගියේ ය. සිංහලයේ ද සෞන්දර්යාත්මක දෘෂ්ටි කෝණයෙන් මේඝය විචරණය කිරීම එහි බහුල භාවිතය විය.

මේඝ සංකල්පය යනු දේශ-කාල- සමය- භාෂා හේද ළඟ සිර කළ නොහෙන අකාලික සර්වත්‍ර සංකල්පයක් ය යන සහේතුක නිගමනයට එළැඹිය හැකි විය. වෛදික යුගයේ පටන් එය දෘශ්‍යමාන වීමත් සංස්කෘත, පාලි සහ සිංහල යන ත්‍රේභාෂික සාහිත්‍යයේ එය දෘශ්‍යමාන වීමත් යුගයෙන් යුගය විවිධ රටවල ජීවත් වූ ජීවත් වන

106. මිඝදූත 11. 55 page 182.

කවීනට ලේඛකයනට සිය නිර්මාණයන්හි ලා මේසය වස්තු විමක් එකී නිගමනයට හේතු විය. එසේ ම සංස්කෘත සාහිත්‍ය ග්‍රන්ථ අතුරින් මේස සංකල්පය ප්‍රමුඛ ව ඉදිරිපත් කොට ඇති සාහිත්‍ය කෘතිය වශයෙන් අපට කාලිදාසයන්ගේ මේසදූතය හඳුනා ගත හැකි විය.

පාලි සිංහල සාහිත්‍ය ද්වයට සාමාන්‍යාවධානය ද සංස්කෘත භාෂා සාහිත්‍යයට විශේෂාධානය ද දී ලියැවුණු මේස සංකල්ප ප්‍රතිබද්ධ සංරචනයේ දී අපට පෙනී ගියේ යථෝක්ත භාෂා ක්‍රයට අදාළ ව තව දුරටත් තත් සංකල්පය විචරණය කිරීමේ අවකාශය පර්යේෂකයන් ඉදිරියේ ඇති බව ය. එසේ ම හින්දී, ඉංග්‍රීසි, ජර්මන් ආදී කොට ඇති භාෂා සාහිත්‍යයන් තුළ ද මේසය අභාවිත වන්නට ඉඩක් නොමැත. එහෙයින් එකී පර්යේෂණ අවකාශ ද ඒ ඒ භාෂා විද්වතුන් ඉදිරියේ විවෘත ව ඇති බව පර්යේෂණ යෝජනාවක් වශයෙන් සඳහන් කළ හැකි ය.

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ නාමාවලිය

අතුකෝරළ; එල්. (2007). *අමාවකේ සදක් සිහිමි*. බොරැස්ගමුව. සරසවි ප්‍රකාශකයෝ.

අබේසේකර, කේ, (2014). *හඬ ගුවන් විදුලි සඟරාව*. කොළඹ. ශ්‍රී ලංකා ගුවන් විදුලි සංස්ථාව.

අභයසුන්දර, වි: (1963). *සංගීත සංහිතා*. කොළඹ. ගොඩගේ හෝදරයෝ.

අරංගල, ආර්. සංස්. (1986). *මහගමසේකර; හංස ගීතය සහ නවත් නිර්මාණ*. කොළඹ. ගොඩගේ සහෝදරයෝ.

ආරියරත්න, එස්. (1975). *අරුන්දකී*. කොළඹ. ගොඩගේ සහෝදරයෝ.

ආරියරත්න, එස්. (1994). *නුටු පඬුරු*. කොළඹ. ගොඩගේ සහෝදරයෝ.

ආරියරත්න, එස්. (2000). *මකරන්ද*. කොළඹ. ගොඩගේ සහෝදරයෝ.

ආරියරත්න, එස්. (1978). *ලා හිරු දහසක්*. කොළඹ. ගොඩගේ සහෝදරයෝ.

කාන්තදේව, ආර්. ආර්., සංස්. (1886). *ශබ්දකල්පදුම: නෘතීය කාණ්ඩය*. කල්කටා. බෙංගාලි ආසියාතික සංගමය.

කුඩලිගම, ජී. සංස්. (2013). *එච්. ඇම්. කුඩලිගම: ඇ; නව සංස්කරණය*. කොළඹ. ෆාස්ට් පබ්ලිෂින් ප්‍රයිවට් ලිමිටඩ්.

- කුඩලිගම, ජී. සංස්. (2013). *එච්. ඇම්. කුඩලිගම: කුණාටුව; නව සංස්කරණය.* කොළඹ. සාරංගා ප්‍රකාශකයෝ.
- ඤාණරතන හිමි, පී. සහ ජයවර්ධන, කේ. බී. සංස්. (2017). *ශ්‍රීමද්දණේච්චිවර්චින දඟකුමාරවර්චින.* කොළඹ. සමයවර්ධන.
- ඥානාලෝක හිමි, කේ. සහ වජිරඥාන හිමි, පී., සංස්. (2006). *අංගුත්තර නිකාය ද්විතීය භාගය; බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා 18.* බණ්ඩාරගම. ශ්‍රී ලංකා ධර්මවක්‍ර ලමා පදනම.
- ජයවර්ධන, එච්. ටී. සංස්. (2004). *සිංහල නාමාවලිය.* කොළඹ. ගොඩගේ සහෝදරයෝ.
- තෙන්නකෝන්, ඊ. සංස්. (1955). *හංස සන්දේශය.* කොළඹ. එම්.ඩී. ගුණසේන සහ සමාගම.
- දික්ෂිත, එම්. ඩී. (1951). *ශ්‍රී ගීතගෝවින්දම්. බරණැස.*
- ධම්මානන්ද හිමි, ටී. සංස්. (2006). *බුද්දකනිකාය; බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා 36.* බණ්ඩාරගම. ශ්‍රී ලංකා ධර්මවක්‍ර ලමා පදනම.
- ධර්මාරාම හිමි, ආර්. සංස්. (1963). *ශ්‍රී කුමාරදාසකාන ජානකීහරණ මහාකාව්‍යය.* මහරගම. සමන් ප්‍රකාශකයෝ.
- පඤ්ඤානන්ද හිමි, පී. සංස්. (2006). *බුද්දකනිකාය; බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා 25.* බණ්ඩාරගම. ශ්‍රී ලංකා ධර්මවක්‍ර ලමා පදනම.
- පඤ්ඤාසීන හිමි, එම්ග සංස්. (2006). *ජානක පාළි: ප්‍රථම භාගය; බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා 36.* බණ්ඩාරගම. ශ්‍රී ලංකා ධර්මවක්‍ර ලමා පදනම.
- පඤ්ඤාසීන හිමි, එම්. සංස්. (2006). *ජානක පාළි: තෘතීය භාගය; බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා 36* බණ්ඩාරගම ශ්‍රී ලංකා ධර්මවක්‍ර ලමා පදනම.
- පලිහපිටිය, ආර්. ඒ. සංස්. (1984). *මහගම සේකර නොපළ ගීත.* කොළඹ. ගොඩගේ සහෝදරයෝ.
- පැට්ටික්, එන්. (1997). *සාග්වේද ගීතාවලි; කොළඹ.* ගොඩගේ සහෝදරයෝ
- පෙරේරා, පී. බී. (1963). *චිමලරත්න කුමාරගම. කැලණිය. විද්‍යාලංකාර මුද්‍රණාලය.*
- ප්‍රඥාසාර හිමි, ශ්‍රී. සංස්. (2018). *ශ්‍රී රාහුල හිමි චිරචිත සැලලිහිණි සන්දේශය: ප්‍රඥාසාර සංස්කරණය. කැලණිය. විද්‍යාලංකාර මුද්‍රණාලය*
- මහගමසේකර, :1976**ග මහගමසේකරගේ ගීත.* කොළඹ. ගඟඩගමේ සහෝදරයෝ
- රාමනාරායණදත්තශාස්ත්‍රී. සංස්. (1963). *ශ්‍රීමද්වාල්මිකීරාමායණම්: මුලමානුචි.* ගෝරබ්පුර්.
- ලංකානන්ද හිමි, එල්., සංස්. (2006). *සංයුත්ත නිකාය පඤ්චම භාගය; බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා 17.* බණ්ඩාරගම. ශ්‍රී ලංකා ධර්මවක්‍ර ලමා පදනම.

- විජයතුංග, එච්. සංස්. (2015). *ගුණසේන මහා සිංහල ශබ්දකෝෂය*. කොළඹ. ගුණසේන.
- විජයරත්න, කේ. එම්. (2018). *වැස්ස ඉන්නෙන් උණ අරන්*. බොරැස්ගමුව. කර්තෘ ප්‍රකාශනයකි.
- විජේසිංහ, ආර්. එස්. (2002). *වංකගිරිය අරණේ*. කොළඹ. ගොඩගේ සහෝදරයෝ.
- විජේසිංහ, ආර්. එස්. (2004). *සුදු නෙළුම*. කොළඹ. ගොඩගේ සහෝදරයෝ.
- විජේසිංහ, ආර්. එස්. (2007). *ආලකමන්දා*. ගිංතොට. කිණිහිරි ප්‍රකාශකයෝ.
- විජේසිංහ, ආර්. එස්. (2012). *නිකිණි වැස්ස*. කොළඹ. ප්‍රබුද්ධ ප්‍රකාශකයෝ.
- විමලබුද්ධි හිමි, ඩී. සංස්. (2024). *මහාකවිකාලිදාසවිරචිතමේඝදූත විස්තරාර්ථ සහිත පදගත සන්නස*. නුගේගොඩ. මොඩන් පොත් සමාගම.
- සුදේව හිමි, ඩී. විමලසාර හිමි, පී. සහ සිරිසුධම්ම හිමි, ඒ. සංස්. (2020). *සම්මානිත මහාවාර්ය පී.බී. මිහස්කුඹුරු ලේඛනාවලී*. කොළඹ. විදර්ශන.
- සුමනසාර හිමි, කේ., සංස්. (2005). *ථෙර-ථෙරිගාථා පාළි: බුද්දකනිකාය; බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා 28*. බණ්ඩාරගම. ශ්‍රී ලංකා ධර්මවක්‍ර ලමා පදනම
- සොන්නක්කේ, එන්. එස්. සංස්. (1936). *සාග්වේදසංහිතා - ද්විතීය භාග්; ශ්‍රීමත් සායනාවාර්ය විරචිත භාෂ්‍යසමේතා*. පුනා. වෛදික සංශෝධන මණ්ඩලය.
- සෝමනන්ද හිමි, ඩී. සංස්. (1999). *ශ්‍රී ලංකා ප්‍රාචීන භාෂෝපකාර සමාගම ශාස්ත්‍රීය සංග්‍රහය*. පන්නිපිටිය. ශ්‍රී ලංකා ප්‍රාචීන භාෂෝපකාර සමාගම.
- සෝරත හිමි, ඩී. සංස්. (1970). *ශ්‍රී සුමංගල ශබ්දකෝෂය (සිංහල-සිංහලාර්ථ) ද්විතීය භාගය*. කොළඹ. අභය ප්‍රකාශකයෝ.
- Carter, C. (1965). *A Sinhalese – English Dictionary*. Colombo. Gunasena.
- Disanayaka, J. B. Ed. (2017). *Encyclopadia of Sinhala Language and Culture*. Colombo. Sumitha.
- Kale, M. R. Ed. (1934). *The Meghaduta of Kalidasa, with the Commentary (Sanjivani) of Mallinatha*. Bombay.
- Kale, M.R. Ed. (1995). *Pancatantra of Vishnusharman* Delhi.
- Macdonell, A.A. (1957). *A Vedic Reader for Students*. Madrass.
- Paranavitana, S. (1956). *Sigiri Graffity* London. Oxford University Press.
- Upadhye, S.V. & Kale, M.R. Ed. (1997) *The Rthusamhara of Kalidasa with Sanskrit Text*. Delhi.